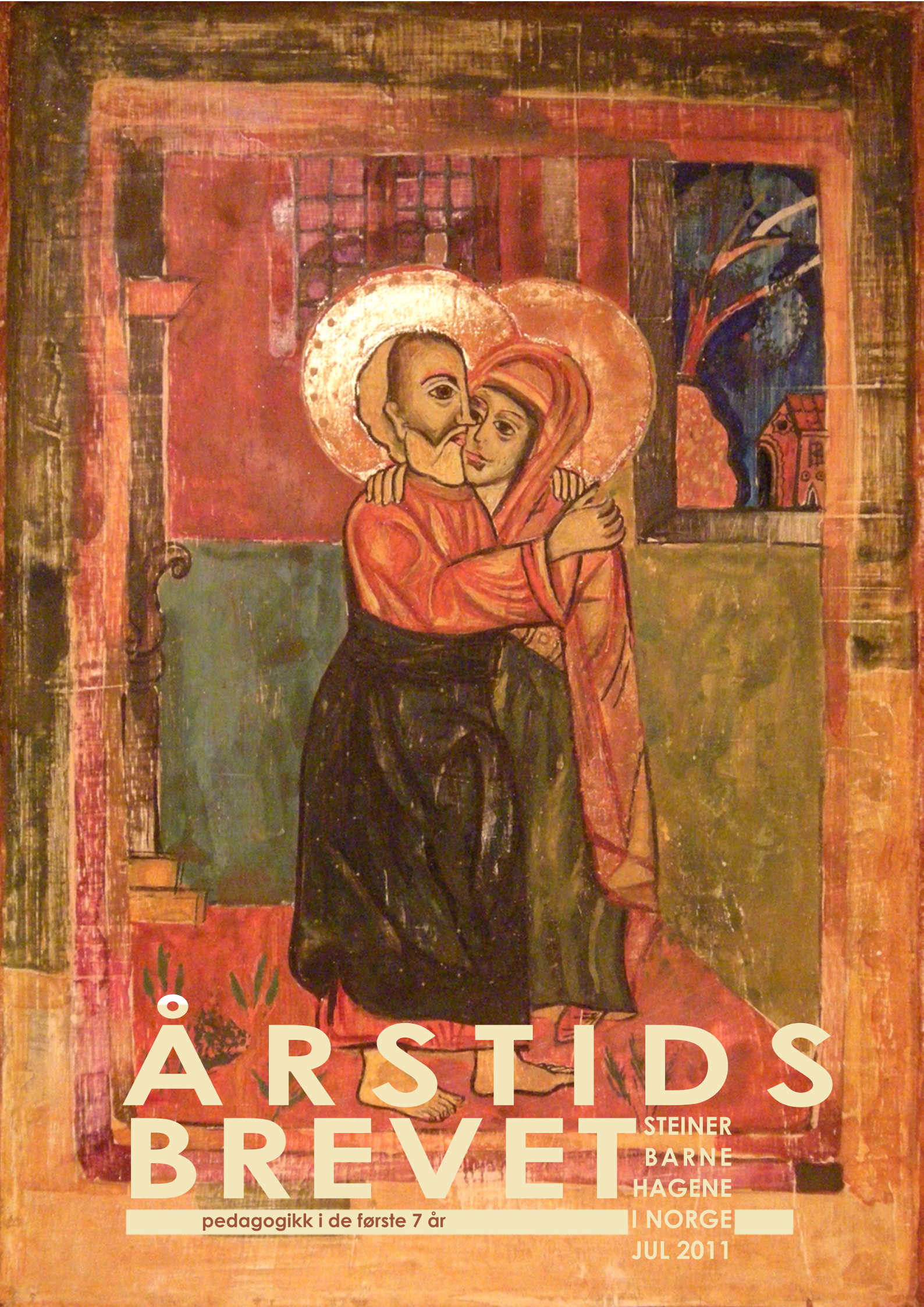

A painting of a man and a woman in a room. The man is on the left, wearing a red shirt and a dark skirt, with a halo around his head. The woman is on the right, wearing a red headscarf and a dark skirt, also with a halo. They are embracing each other. The background is a room with a window showing a night scene with a house and trees. The painting is on a textured, aged surface.

ÅRSTIDS BREVET

pedagogikk i de første 7 år

STEINER
BARNE
HAGENE
I NORGE
JUL 2011

Foto: Daniel Johannessen

Neste deadline: 1. februar 2012.

Omslagsbilde fram: Nikolai Dimitrov.

Omslagsbilde bak: glassmaleri av Sigrid Blekastad.

Årstidsbrevet

Utkommer med fire nummer hvert år og utgis av Steinerbarnehageforbundet i Norge,
e-mail: forbundet@steinerbarnehagene.no
Sekretær: Grete Gulbrandsen, telefon: 957 23 918 (mandag).

Steinerbarnehageforbundet er medlem av det internasjonale steinerbarnehageforbundet, IASWECE, www.iaswece.org

Redaktør:

Mette Johannessen.

Redaksjonsråd:

Styret i Steinerbarnehageforbundet i Norge.

Årstidsbrevet henvender seg fortrinnsvis til forbundets medlemmer og er en felles arena for å drøfte faglige spørsmål. Tidsskriftet er også tenkt for alle med interesse for Steinerpedagogikk og barns oppvekstvilkår generelt.

Årstidsbrevet baserer seg på bidrag som inneholder:

- * egne erfaringer, observasjoner og undersøkelser, samt forskning;
- * praktiske gjøremål og pedagogiske innspill;
- * innlegg angående litteratur og kildematerialer;
- * tilbakemeldinger og spørsmål.

Innhold

4	Dikt	22	Årstidsglimt
fra Regnbuen Steinerbarnehage
<i>Inese Upena</i>
5	Fra redaksjonen		
6	Nytt fra styret	26	Vækst ellert opvækst? (del 2)
<i>Helle Heckmann og Maria Reumert Gjerding</i>
7	Hvordan gikk det?
<i>Björg Lobben Røed</i>	29	En dag i steinerbarnehagen på
Manhattan, New York
<i>Hege Næsheim og Bette Solheim</i>
8	IASWECE-møtet i oktober 2011
<i>Mette Johannessen</i>	32	Samtaler med barn
<i>Grete Gulbrandsen</i>
10	Besøk i Kenya
<i>Eldbjørg Gjessing</i>	33	Høstmarkedet på Rådhusplassen
En tilbakeblikk
<i>Hege Næsheim</i>
11	Rosen og tornen
En fortelling til alle barn i Norge
<i>Susan Perrow</i>	34	Sakset:
Synliggjøring i nærmiljø
<i>Björg Lobben Røed</i>
12	Aspekter ved barnets utvikling,
Eterlegemets inderliggjøring (del 13)
<i>Frode Barkved</i>	36	Barnehagestevnet på Hurum
mai 2012
17	Utenfor barnehageporten
<i>Margrete Wiig</i>	38	Kalender
18	Det lille barnet (8. og siste del)
<i>Michaela Glöckler</i>		

Bidrag til neste nummer

sendes til redaksjonen senest:

1. februar, 1. mai,
1. september, 1 november.

Adresse:
Mette Johannessen,
Birkebeinerveien 18,
2618 Lillehammer.

aarstidsbrevet@hotmail.com

Telefon: 61278246/98836108

Abonnement:

Årsabonnement koster kr. 200.-.

Abonnementet løper til
oppsigelse foreligger.

Medlemskap i Steinerbarne-
hageforbundet inkluderer et
abonnement.

Stillingsannonser

for medlemsbarnehagene er
gratis.

For andre annonser: kontakt
redaksjonen.

www.iaswece.org

En morgen på ruten det høres så her: (*bank-bank-bank*)
Hvem er det mon tro som der utenfor er?
Opp med gardinen! Da høres litt kvitter;
Fugler så frosne på karmen sitter.

Nå må jeg skynde meg og strø ut litt mat!
Av solsikkefrø har jeg et riktig stort fat.
Og brød trer jeg opp på en snor så her, -
Og henger det opp på mitt fuglebrett der.

Av frø og av talg har jeg gjort en stor ring,
Og fuglene flyr nå alle omkring.
Og alle vil smake; nå gjør det nok monn,
Men spurver og meiser tar mat fra min hånd!

Og fnuggene faller der ute så tett,
Og skogen i hviteste hvitt har de kledd.
Om fuglenes mat under snø ligger gjemt,
Da må jeg hjelpe så ingen blir glemt!

Steinerbarnehagene i Norge

Kjære Steinerbarnehagevenner.

Årets begivenheter er i ferd med å avsluttes i et eneste stort 2011 og årets fjerde utgave av medlemsbladet vårt går i trykken.

Flere kollegaer bidrar jevnlig til Årstidsbrevet og trivselen i redaksjonen stiger ved hvert innspill fra hver enkelt av dere, vel vitende om at kvaliteten og vitaliteten i bladet øker gjennom alles medvirkning.

Michaela Glöckler beskriver (s. 18) i den siste gjengivelsen av hennes foredragsserie, fra Hamar i 2008, vesensforskjeller og kjennetegn ved de første syv leveårene. Hun trekker spesielt fram utviklingsområder i de første tre år. Kanskje er dette en tekst som kan brukes som forberedelse til kursrekken i småbarnspedagogikk på Berle, som settes i gang i februar (2-3 februar) 2012.

I Frode Barkveds artikkelserie skriver han denne gangen bl. a. om skolemodenhet, et begrep som til dels har falt ut av samtalen rundt barnehagepedagogikk.

Han belyser ulike måter å forstå forvandlingen som finner sted fra barnehagebarn til skolebarn og aktualiserer dermed hvor viktig det er å utvikle et blikk for det enkelte barn.

Det å iakttå barn handler til dels om å se det som kommer til et ytre uttrykk i øyeblikket. I like stor grad handler det om å øve et blikk for det som skjer på innsiden av barnet; forvandling, fornemmelser, skiftninger og behov.

Jeg tenker at å øve observasjonsevnen ligger som en klar oppfordring og nødvendighet for pedagogjeringen.

Susan Perrow har utfra et slikt pedagogisk blikk for hva barn etterspør, diktet en helbredende fortelling til alle norske barn etter hendelsene 22. juli.

Hennes historie kan med hell også brukes som fortelling i adventstid (s. 11).

Nå stunder julen til og snart skal alle som kan, samles rundt noe så enkelt, egentlig, som et måltid med sine nærmeste. Med en personlig gave skal det formidles: jeg ser deg, jeg vet hva du behøver; vær så god.

Takk for Årstidsbrevdugnad! GLEDELIG JUL

For redaksjonen,
Mette Johannessen.

Nytt fra styret

Kjære alle sammen!

Siden forrige utgave av Årstidsbrevet har vi hatt ett styremøte. Som studie leser vi en artikkel av Cato Schiøtz: "Den talen jeg ikke holdt". Denne artikkelen får oss til å reflektere over hvem vi er som Forbund. Hvem er steinerbarnehagene i dag og hvordan forholder antroposofiske virksomheter seg til verden? Hvordan forholder vi oss til kritikk? Dette er aktuelle spørsmål det er viktig å ta et dypdykk i.

Vi hadde besøk av Margrete Wiig som er styrer i Haugtussa steinerbarnehage. Vi ville drøfte videre hennes forslag fra Årsmøtet om hvilke tiltak som kan settes i verk for å oppmuntre til større aktivitet og fellesskap blant medlemmene. Hvordan kan vi styrke vår organisasjon slik at medlemmenes kompetanse kan brukes til fellesskapets beste. Det er mange utfordringer i dag som gir oss mindre frihet og trangere rammer for våre virksomheter. Dette kan vi stå sammen om. Vi nedsatte en arbeidsgruppe bestående av Margrete Wiig og Bjørg Lobben Røed som i første omgang utarbeider et forslag for et fellesforum til diskusjon. Vi sender dessuten ut et skjema hvor vi kan kartlegge hvilke behov steinerbarnehagene har, ønsker støtte til og vil samarbeide om. Det er selvfølgelig frivillig å svare, men det er ment som en hjelp for alle og skal bare brukes internt.

En gledelig nyhet er at Steinerskolene nå begynner å melde sine 1. klasser inn i Steinerbarnehageforbundet.

Vi drøftet samarbeidet med RSH, Gerd Eva Valøen og Dagny Ringheim orienterte oss.

Økonomien på RSH dannes av elevgrunnlaget, som har gått noe ned. Heltidsgrunnopplæringene er stammen i økonomien. RSH trenger hjelp med rekruttering til grunnutdanningene. Vi ble enig om en felles planlegging av kurs slik at studentene kan dra nytte av kursene som er i regi av Forbundet. Utviklingsarbeid i et samarbeid er en spennende ny mulighet. Presentasjon av forbundet for studentene gjøres på vårparten.

Gjennom Dialogos undersøker Steinerbarnehageforbundet og RSH muligheten for å komme med i et offentlig forskningsprogram der meningen er å forske på barnehagen selv.

Neste kursrekke i regi av forbundet og RSH er kurs i småbarnspedagogikk: "**Barnet under tre år**", 2.-3. feb.2012 og 19.-20. mars på Berle. Kursprogrammet kommer snart.

Med ønske om en riktig god førjulstid.

Bjørg Lobben Røed,
Styreleder.

Forbundets styre:

Grete Gulbrandsen (gretegul@gmail.com) er sekretær i 30 % stilling. Hennes engasjement varer til 2014. Grete arbeidet som førskolelærer fra 1973 i privat og offentlige virksomheter. Har vært 10 år i Steinerskolen som klasselærer, men ville tilbake til Steinerbarnehage. Hun er styrer på Linden Steinerbarnehage.

Bjørg Lobben Røed (lo-roed@online.no) er styreleder og arbeider opp mot steinerskoleforbundet, PBL og har 30 % stilling. Hun er innvalgt til 2015.

Bjørg har arbeidet med steinerpedagogikk i over 25 år, både i barnehage og skole. Hun er styrer i Aurora Steinerbarnehage på Nesodden som hun startet 1990.

Mette Johannessen (aarstidsbrevet@hotmail.com) har 10 % stilling som IASWECE-representant og 20 % for å redigere og distribuere Årstidsbrevet. Hun er innvalgt i styret til 2017. Hun har arbeidet med steinerbarnehagepedagogikk i mer enn 20 år, både i Sverige og Norge. For tiden arbeider hun med 6-årsgruppen på Steinerskolen i Lillehammer.

Gro Løkken (groeland@online.no) fra Drammen er innvalgt til 2016.

Hun har i en årrekke arbeidet med helsepedagogikk i Sverige. De siste 14 årene har hun arbeidet i steinerbarnehagen i Drammen og har bl.a. startet ny barnehage der.

HVORDAN GIKK DET?

Seminar i Aurora steinerbarnehage, Nesodden

Jeg inviterte kollegaer som jobbet med barn fra 1 – 3 år i steinerbarnehager til seminar i Aurora steinerbarnehage, Nesodden lørdag 22. oktober 2011
Hvordan gikk dette?

12 spreke damer dukket opp kl 09.15 på en lørdag morgen, blide og entusiastiske. Jeg hadde et foredrag som gikk fram til kl. 12.00 om hvordan barn utvikler seg fra 1- 3 år. Jeg knyttet utviklingen opp mot kompetanseområdene våre og vi så på metodene vi kan bruke for å fylle disse barnas behov. Vi hadde en god lunsjpause og praten gikk livlig. Det var også et lite utsalg av dukker og andre strikkeprodukter til bruk i barnehage og litt omvisning i barnehagen.

Ettermiddagen brukte vi til spørsmål og egne erfaringer. Alle fikk et lite kompendium med seg hjem med forhåpentligvis nyttige ting som tilvenningsplaner, handlingsplan mot biting, utviklingsstadier, barn og søvn, dagsrytmer o.a.

Det var en fin dag med mange fine mennesker og stor entusiasme.

Lag deres egne små kurs det er morsomt!

Björg Lobben Røed

Mari Rise Knutsen (mari.rise.knutsen@hotmail.com) fra Oslo er innvalgt til 2012.

Hun har arbeidet flere år i offentlig barnehage. Hun er steinerførskolelærer og har i flere år arbeidet som pedagogisk leder ved Eventyrbrua Steinerbarnehage.

Sigbjørn Hegland (sigheg@gmail.com) fra Stavanger er innvalgt til 2013.

er utdannet på deltidsutdanningen på RSH, ferdig 2007. Har arbeidet mange år i Bukkene Bruse, Stavanger, er nå styrer i Biå Steinerbarnehage, Stavanger.

Astrid Helga Sundt (astrid.sundt@gmail.com) fra Bergen er innvalgt som vara til 2013.

Hun tok master på RSH 2007. Har arbeidet mange år i Tryllefløyten og er nå styrer ved Eplekartan Steinerbarnehage, Bergen.

Hege Næsheim (hege@nexit.com), som arbeider ved Solrosen Steinerbarnehage i Oslo, er innvalgt som vara til 2012.

Caroline Alfsen Peterson (caroline@rshoyskolen.no), sitter i styret som representant fra førskolelærerutdanningen ved RSH.

IASWECE-møtet i oktober 2011

Uke 42 hadde iaswece ett av sine to årlige møter og denne gangen var vi samlet i Gonegliano i Italia.

Det Internasjonale Forbundet av steinerbarnehager (iaswece) vokser seg stadigvekk større og denne gangen gledet vi oss over å kunne ønske estlandske kollegaer velkommen som medlem i det internasjonale forbundet. Det er 7 steinerskoler og 8 steinerbarnehager i Estland og ingen offentlig støtte. Utdannelse av steinerpedagoger har blitt bekostet av skandinaviske og tyske kollegaer, men i 2010 ble steinerpedagogikk innlemmet i universitetssystemet i Estland og 50 studenter immatrikulerte!

Hvert lands representant i iaswece er valgt inn for en syvårsperiode og selv om man kan gjenvelges, ruller vervet og nye kollegaer overtar etterhvert. Under det siste året har det kommet nye representanter fra Finnland, Polen, Sør-Afrika og Australia og tidligere kollegaer blir varmt avtakket og tatt avskjed med.

ITALIA

Her er steinerskolebevegelsen og steinerbarnehagebevegelsen samlet i ett forbund med 3500 barn fordelt på 23 skole- og barnehageinitiativ og de aller fleste holder til nord i Italia. Den urolige politiske og økonomiske situasjonen i landet påvirker den steinerpedagogiske bevegelsen direkte. Det politiske klimaet har vært vanskelig over tid og skiftende krav fra myndighetene har gjort det viktig å arbeide med grunnleggende og essensielle verdier ved pedagogikken, slik at skiftene myndighetskrav møter en godt fundert bevegelse. Slik har arbeidet med identitet gått foran vekst og utbredelse.

Den første steinerbarnehagen i Italia ble grunnlagt i 1947, i Milano, men først på 60-tallet tok utviklingen fart. Ved steinerskolen og barnhagene i Gonegliano - der iaswece-møtet ble holdt denne gangen, oppsto det pedagogiske initiativet utfra et bærekraftig, dynamisk biodynamisk miljø i trakten rundt byen.

I samtalene med italienske kollegaer fikk vi høre mange pussige historier for det rådende kontrollveldet som de virker være underlagt. Kontrollen går ikke- slik vi forsto- på pedagogisk innhold, men på hygiene! Man får for eksempel ikke lage mat eller spise i barnehagelokalet. Av den grunn har noen pedagoger en liten ovn gjemt i et skap og putrende gryter blir fra tid til annen raskt ryddet bort, under kongekapper og utkledningstøy, idet inspektøren uanmeldt stiger inn i den livlige duftene barnehagen. Da var det bare å inderlig håpe at ingen lengselsfullt etterspurte suppen som så plutselig forsvant. I tillegg er det pålagt alle voksne i barnehagen å bruke plastikkhandsker i arbeidstiden, noe de også selvfølgelig alltid har på seg - ikke hver dag, men når inspeksjonen kommer - denne gangen til avtalt tid hver fjortende(!) dag (den faste Handskedagen).

Steinerførskoleutdannelsen verden over

Uken før iaswecemøtet i Italia, gikk det internasjonale stevnet for steinerførskoleutdannelsene av stabelen i Dornach. Iaswece sto som arrangør for stevnet og 60 deltagere - øvingslærere og seminarielærere - fra 20 forskjellige nasjoner møttes til felles innsats. Bakgrunnen for stevnet var spørsmålet om hvordan steinerpedagogikk kan unngå å praktiseres utelukkende som metode. I møte med andre kulturer enn den vestlige blir spørsmålet spesielt aktualisert.

Et mangfold av kulturer verden over - fra Afrika til Kina - møter steinerpedagogikken. En evne til å ta opp i seg kulturen som lever på plassen og samtidig beholde en pedagogisk identitet, blir et viktig utviklingsarbeid, både for utdannelsesstedene og for de som arbeider ute i "feltet". Hvordan gir man for eksempel adventstiden mening i 40°C? For samtidig som vi forbereder lanternefesten, forbereder australske kollegaer sin sommerfest. I dette ligger selvfølgelig en mulighet til forandring, men det viser samtidig noen av de utfordrin-

gene kollegaer rundt om i verden har med å finne en steinerpedagogisk identitet, i møte med helt motsatte utgangspunkt enn de vi lever med i vest. Spørsmål om identitet og kultur mangfold blir tatt videre til det internasjonale steinerbarnehagestevnet i Dornach (1-5 april, 2012). I iaswece nedsettes en mandatgruppe, med deltagere fra Japan, Brasil, Israel og Australia som skal arbeide med spørsmål knyttet til tradisjoner og kulturuttrykk som lever i andre deler av verden i forhold til steinerpedagogikken.

Godkjenningsrett av navnet Waldorf- eller Steinerpedagogikk

Etter andre verdenskrig ble Stuttgartskolens rett til å godkjenne nye steinerskoler verden over, overdratt til det tyske steinerskoleforbundet og i 1980 ble denne retten gjort juridisk gyldig. Det er bred enighet om at en slik praksis, hvor en godkjenningsrett utgår fra et nasjonalt forbund, ikke lenger passer i en global verden og det arbeides derfor med retningslinjer til et godkjenningsorgan uten nasjonal tilhørighet. Så vidt jeg forstår tilhører dette et juridisk felt og selv om Steinerbarnehageforbundet i Norge er godkjenningsorgan for steinerbarnehagene her, vil dette også over tid få følger for oss. Det er disse følgene som iaswece arbeider med og vil kartlegge på sikt.

START. Steinerpedagogisk krisehjelp

Waldorf emergency education -START- er en organisasjon som gjennom sine prosjekter støtter barn i nødsituasjoner. Ved naturkatastrofer vil traumatiserte voksne ikke alltid evne å ha tilstrekkelig fokus på barnas situasjon. Det er her START går inn, med enkle midler forsøker de som stabile voksne og skape rom og hendelser der barn får være barn. Etter jordskjelvet på Haiti i 2010 gikk START inn stegvis, først i en syv måneders-periode og arbeidet på barnehjem, ute på gatene og i flyktningeleirer. Team med steinerpedagoger, terapeuter og kunstnere går rett inn i kriserammede områder og starter aktiviteter med barna, slik som eventyrfortellinger, maling, tegning og dukketeater og ser til at barna får leke. Vanligvis går de ikke ut med at steinerpedagogikken ligger til grunn for arbeidet de gjør, det er intensjonen å helbrede og hjelpe som er det primære. START opererer i grupper på tre til fem voksne, i samarbeid med lokale krefter. De lærer ut det de ser fungerer på plassen til de som står barna nært- det er "learning by doing"- og avhengig av økonomi

er de inne i området så lenge som mulig. START vil skape et rom av håp, side om side med desperasjon og fortvilelse, og formidler en barnesentrert pedagogikk og pleiende samvær. Der det oppstår spørsmål, tilbyr de veiledning - også i steinerpedagogikk.

Les mer på www.start-international.org

Prosjekter og mandatgrupper

Under de siste årene er det blitt arbeidet med klarere retningslinjer for prosjektene som støttes av iaswece (www.iaswec.org). Det er lagt vekt på større innsyn i utviklingen av prosjektene, på tydeligere markering av gjensidig ansvarsforhold og forventning. Iaswece legger vekt på at de prosjektene som får finansiell støtte, stegvis må bli selvhjulpne. Dette har ikke alltid kommet like klart fram og noen av prosjektene har vist seg å bli mer avhengig av hjelp enn selvhjulpne.

Et tilsvarende arbeid gjøres nå i forhold til mandatgrupper; tydelige mandat, enighet om tidsbegrensning og klart formulerte mål. Noen mandatgrupper har måttet oppløses på grunn av uenighet om framdrift og tydeligere rapporteringer og innsyn behøves for å nå de felles mål som er satt.

I iaswece's nyhetsbrev fra juni 2011 (www.iaswec.org) er det flere rapporter fra arbeidsgruppene og arbeidet med de ulike prosjekter, hvor bl. annet Eldbjørg Gjessing Paulsen forteller fra "The Baby Project in South Africa".

Det er flere steinerbarnehager som har laget fadderordninger, for eksempel kan man velge å gi en del fra julemarkedoverskuddet, til en fadderbarnehage et sted i verden. Eller som Gudrid Malmsten i Sverige sa: "når som helst når vi er samlet - på stevner eller andre møter går en hatt rundt og slik har mange små beløp blitt til tusenvis av kroner". Gå inn på web-siden og les om prosjektene og finn en barnehage som dere vil støtte!! Dette er varme penger og mange av kollegaene våre utvikler steinerpedagogikk under vanskelige leveforhold nettopp ved hjelp av slike gaver.

Internasjonalt steinerbarnehagestevne

De siste brikkene ble satt på plass for stevnet i Dornach, 1-5 april 2012, med arbeidsgrupper og pedagogisk torg. Louise De Forrest skal holde åpningsforedraget på søndagen 1. april. Det er viktig å ordne med egen overnatting allerede nå- sist var vi over 1000 deltagere! Påmelding og informasjon skjer via iaswece eller www.paedagogik-goetheanum.ch

Mette Johannessen,
IASWECE-representant for Steinerbarnehagene i Norge.

Besøk i Kenya

Eldbjørg Gjessing

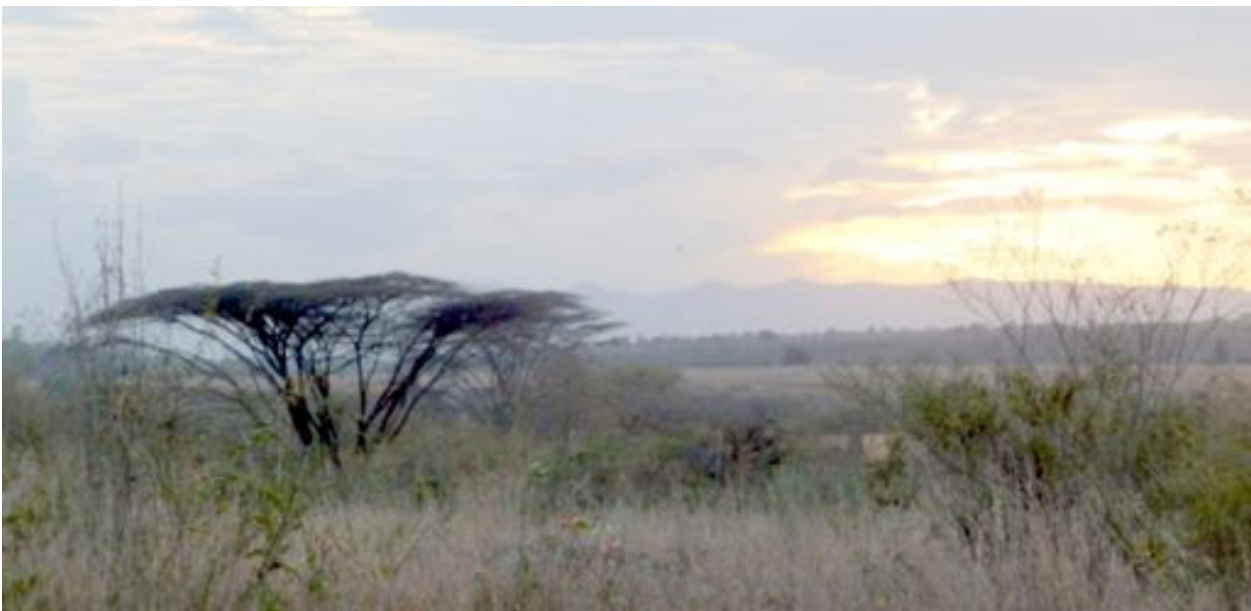
Høstferien ble spesiell i år. Dieter (min mann) og jeg ble invitert til Kenya til Susan Perrow (steinerpedagog og forfatter av boken "Healing stories for challenging behaviour") og John Adam i Nairobi.

Vi fikk noen innholdsrike dager sammen. Blant annet besøkte vi Rudolf Steiner School, Mbagathi i Nairobi, hvor de har ca 300 elever og 94 foreldreløse barn som bor på internat. Det ble en fantastisk opplevelse å være der på ettermiddagen og kvelden og få med seg stemningen på internatet. Så lenge det var lyst var alle ute og det ble lekt, spilt fotball, eller noen bare satt og pratet sammen. Da mørket kom på kvelden samlet jentene seg i sitt hus og guttene i sitt. Noen gjorde lekser, andre spilte et spill, og noen lekte. Alt foregikk rolig, bare en summing av småprat og litt reaksjon hver gang lyset gikk.....

Neste dag fikk jeg være med i en småbarnsgruppe, og det var noe av det fineste jeg opplevde. Det gjorde et dypt inntrykk å se hvordan hvert enkelt barn ble møtt med interesse og kjærlighet. Barna var aktive og utstrålte glede.

Vi bodde ca 50 m fra nasjonalparken, noe som gav oss mange flotte opplevelser av dyrene på nært hold. I tillegg ble det mange gode samtaler under Afrikas sol og ikke minst solnedgang. Vi snakket naturlig nok mest om barn og kom inn på hendelsen i Norge i sommer som rystet en hel verden. En av kveldene spurte Susan; what about a story for the children in Norway? Som sagt så gjort, Susan begynte på en historie og resultatet ble fortellingen: "Rosen og tornen". Jeg har oversatt den til norsk, men sender gjerne den engelske utgaven til de av dere som er interessert i det. Ellers kan jeg fortelle at den vil komme i en ny bok om storytelling som Susan snart skal gi ut.

Rosen og tornen

Susan Perrow

En fortelling til alle barn i Norge

Det var en gang en prins og en prinsesse som bodde i et slott omringet av en vakker have. Denne haven var full av de vakreste blomster, men den aller vakreste var rosebusken. Denne rosebusken var ikke som alle andre rosebusker, nei, den hadde en perfekt rød rose som aldri ble gammel eller visnet bort. Busken hadde en stilk som var grønn og glatt med grener som strakte seg utover uten en eneste torn.

Folk kom fra fjern og nær for å beundre denne vakre rosen - en rose uten torner som aldri så ut til å dø! Det hadde ingen sett før.

Hver dag gikk prinsessen og prinsen på vandring i haven, både for å se til rosen, men også for å takke for dette underet og for skjønnheten som rosen utstrålte.

Likevel fantes det noe dypt nede i rosebusken som var gjemt inne i stilken. Der var det en skarp torn som var bristeferdig etter å finne seg en vei ut. Den hadde levd inne i stilken på rosebusken over lang tid, og langsomt hadde den begynt å bryte seg ut av rosebusken og var på vei opp mot toppen. På veien opp kjempet den seg oppover og stanget flere ganger mot stilkens vegger, men klarte ikke å bryte gjennom.

Etter flere dager med strevsom klatring oppover nådde tornen endelig toppen hvor en vakker rød rose satt og skinte i solen. Her var det lett for en skarp torn å komme seg gjennom. Den stakk rett gjennom hjertet til den vakre rosen og klarte å komme seg ut i dagslyset.

I det samme tornen brøt seg gjennom rosens hjerte, falt alle kronbladene av og flagret litt i vinden før de dalte ned på jorden.

Senere på dagen da prinsen og prinsessen kom på sin daglige vandring i haven ble de forferdet over å finne rosebusken ødelagt. Den vakre rosen var død, alle kronbladene var blåst

av gårde utover hele haven, og stilken og grenene var visne og brune. Det eneste som var tilbake i den lyse ettermiddagssolen var en sølvtorn som pekte høyt opp til skyene.

Prinsen og prinsessen kalte på slottets gartner for å be han om å grave opp den døde rosebusken. Selv gikk de tilbake til slottet og sørget over tapet av den vidunderlig vakre rosen deres.

Den natten la det seg en tykk og tung tåke over hele landet.

Men til alles forundring, var tåken forsvunnet neste dag og morgensolen var lysere og klarere enn noen gang.

Da prinsen og prinsessen så ut av vinduet på slottet ble de møtt av et høyst underlig syn. Overalt der hvor kronbladene hadde falt ned på jorden hadde nye rosebusker slått rot. Alle buskene hadde vokst seg store og sterke og grenene var fulle av roseknopper.

Idet solen rant, åpnet alle rosene seg og strakk seg mot himmelen og lyset. Hele haven ble fylt av de vakreste roser med forskjellige dufter og farger, gule, oransje, blå, lilla, rosa, røde og hvite.

Prinsen og prinsessen gikk ut i haven med glede og håp i sine hjerter og folk kom fra fjern og nær for å takke for underet og rosenes skjønnhet.

En fortelling skrevet av Susan Perrow, sammen med Eldbjørg Gjessing and Dieter Paulsen, Arendal, Norway, Susan Perrow © 2011 – www.healingthroughstories.com

(Fritt oversatt av Eldbjørg Gjessing Paulsen, Kenya september 2011.)

ASPEKTER VED BARNETS UTVIKLING.

Belyst gjennom syvårsperiodene.

Frode Barkved.

13. Eterlegemetets inderliggjøring med noen undervisningseksempler

Vi har tidligere karakterisert begrepet eterlegemet blant annet som det som bygger opp kroppen, altså som vitale vekstkrefter. Disse vekstkraftene er altså i følge Steiner, helt underlagt arvekreftene i de syv første år, men frigjøres og blir mer selvstendig ved tannfelling. Det ytre tegn på en helhetlig forvandling gir seg altså uttrykk i tennene.

Eller som Steinerpedagogen Christian Faye Smit sier:

”De første syv år av menneskets liv skiftes det medfødte legeme ut med et nytt. Intet av det stoff som var til stede i fødselsøyeblikket, kan finnes igjen hos en syvåring. Strengt tatt kan vi derfor tale om et medgitt, et medfødt, arvet stoff bare i de første år.”^a

Her ser vi uttrykt med andre ord det som er en kjent sak også innenfor biologien, nemlig at mennesket fornyer sine celler etter syv år.

Vi må altså se for oss at det å gå inn i en ny syvårsfase handler om at krefter i ens eget vesen har blitt friere i forhold til hvordan de opptrådte tidligere. Man kunne kanskje sagt at skolemodenhet henger sammen med at noe som tidligere var sterkere knyttet til arvekreftene, blir individualisert.

Eller som barnelegen Stein Schage sier det:

”Skolemodenhet henger sammen med en fullbyrdet fysiologisk utvikling, slik at

barnets organer ved 6 – 7 årsalderen har oppnådd sin grunnleggende form og funksjon. Etter at dette er tilveiebrakt, står barnet foran nye oppgaver. Den frigjøring av indre krefter som nå utspiller seg, har Steiner kalt en ny fødsel. Denne gang foregår fødselen helt i menneskets indre, og legger fundamentet for at barnet frem til puberteten besjeftiger seg med å selvstendig gjøre sine livsprosesser. Skolemodenhet kan altså defineres som livslegemetets eller eterlegemetets fødsel”^{b 1}

Tilbake til Steinerskolens fagplan.

Når det gjelder tannskifte som innledning til en ny syvårsperiode skriver Mathisen:

”Tannfellingen ses i Steinerpedagogikken som uttrykk for at denne første livsfasen nærmer seg sin avslutning. Tennene er kroppens hardeste substans, og deres utskifting forstås som et uttrykk for at et utviklingsavsnitt er kommet til ende. Også tannfellingen er en prosess som foregår over mange år, fra de første melketennene løsner 6 – 7 årsalderen til visdomstennene

1. Det er viktig her å tilføye at Steiner på ingen måte mener at denne fødselen skjer brått ved inngangen til en ny syvårsperiode. Det eteriske frigjør seg langsomt. Man merker for eksempel tydelig hvordan to – treåringen som et første steg i denne frigjøringen oppnår en jefølelse og en større evne til fantasi.

er på plass lenge etter pubertetens avslutning. Overgangen mellom første og annen syvårsperiode kan ikke avleses kun gjennom ytre kjennetegn. Når barnet er modent for et nytt utviklingsstadium, viser det seg i en gjennomgripende endring av dets forhold til sin omverden. En mer innholdsorientert språkforståelse, en selvstendig erindring og en generelt mer inderliggjort opplevelsesevne vil karakterisere overgangen til andre syvårsperiode.”

For å oppsummere kan vi si at overgangen fra den ene til den andre syvårsperioden handler om at de vitale, oppbyggende kropps- og livskreftene blir mer inderliggjort, og selvstendige. De stiller seg dermed i større grad til rådighet for andre sjelsegenskaper.

Ernst Michael Kranich sier det slikt:

”Det som lever opp i barnets sjel er formende krefter. Samtidig klinger den kroppslige formdannelsen av. Plastisk formende krefter som i årevis har vært virksomme i omdannelsen av organene frigjør seg delvis fra det som inntil da har vært deres virkeområde. Steiner snakker om en emansipasjon. De formende kreftene som frigjøres fra sin virksomhet i kroppen, kan nå barnet gjøre noe med i sjelen. Denne metamorfose av hvordan de formende kreftene virker ligger altså til grunn for de nevnte forandringene i sjelslivet.”^c

En lignende beskrivelse har vi fra Wolf og Huseman som påpeker at eterlegemet, som tidligere sto i en tettere forbindelse med den eteriske og fysiske verden, nå rundt tannskifte, får en løsere sammenheng med omgivelsen. Det innebærer at barnets organisme blir mer selvstendig i forhold til både menneskelig og den naturlige omgivelsen. Dermed, påpeker de, kan utviklingen av det spesifikt egne sjellelivet ta til.

”De frigjorte eteriske kreftene forvandler seg til hukommelses og intelligenskrefter. Barnet blir ”læreklar”.^d

På samme måte som det kommer i stand en fysisk fødsel når barnet forlater morskroppen, snakker Steiner om en eterisk fødsel ved tannfellingingen, omkring syvårsalderen. Steiner:

”Det frie eterlegemet arbeider ikke hos mennesket før tannfellingingen. I mors liv mot-

tar barnets fysiske legeme krefter som ikke er dets egne, og innenfor dette beskyttende hylster utvikler det litt etter litt sine egne krefter. Slik er det også med barnets vekstkrefter inn til tannfellingingen. I denne tiden utarbeider eterlegemet sine egne krefter i forening med de nedarvede fremmede krefter. Det fysiske legemet er allerede selvstendig mens frigjøringen av eterlegemet foregår. I perioden frem til tannfellingingen utarbeider eterlegemet det som det har å gi det fysiske legeme. Avslutningen på dette arbeidet er menneskets egne tenner, som erstatter de arvede. De nye tennene er de tetteste avleiringer i det fysiske legeme, og derfor det siste som opptrer i denne perioden”^e

Hva skal så pedagogen møte dette med? Steiner svarer:

”Ved tannfellingingen frigjør eterlegemet seg fra det ytre eterhylster, og dermed begynner den tid da man som oppdrager utenfra kan innvirke på eterlegemet. Man må gjøre seg klart hva som kan virke på eterlegemet utenfra. Eterlegemets omdannelse og vekst betyr omdannelse og utvikling av tilbøyeligheter, vaner, samvittighet, karakter, hukommelse og temperament. *Man innvirker på eterlegemet ved bilder, eksempler, og ved å lede fantasien i sunne baner.*”^f (Min uttelse.)

Her ser vi et ledemotiv for den andre syvårsperiode. På samme måte som de forskjellige former for ytre bevegelser var vesentlige for småbarnet er den indre bevegelighet helt essensiell for skolebarnet.

Tidligere har vi sett på forvandlingen fra lek til imaginasjon til tenkning. Ut fra mange av de aspektene vi har nevnt skulle det ikke være vanskelig å få øye på sammenhengen mellom ytre og indre vitalitet. Dersom vitaliteten har blitt befordret og bejaet hos det mindre barnet fins det gode muligheter for at barnet nå kan oppleve at noe av kroppsenergien og livskraften blir til noe de i større grad enn tidligere kan bevege og fastholde i det indre.

Tidligere sa vi at nettopp leken utgjorde utgangspunktet for denne indre billedannelse. Dersom barnet har blitt forhindret fra å leke, eller har fått leke for lite, og i stedet blitt utsatt for tidlig akademisk læring kombinert med kjappe stimuli fra det vi tidligere kalte

”edutainment”, er det i hvert fall *sannsynlig* at denne indre billeddannende evne har blitt skadelidende.

Det å være indre aktiv er ikke noe som innfinner seg automatisk. Det henger sammen med alt det vi tidligere har behandlet som vesentlig i den første syvårsperioden.

Dersom vi som pedagoger og oppdragere har blitt fristet til å belaste barnet med for mye av en type læring som egentlig er aktuell for en senere livsfase, risikerer vi at vi mot vår vilje, avvitaliserer barnet. Vi kan selvfølgelig oppnå at barnet blir såkalt ”flink” og ”fornuftig”. Men det kan godt være at denne flinkhet og denne fornuft blir betalt med en følelse av læretretthet, ja utbrenthet, allerede i tenårene. Eller som professor i musikkvitenskap Jon – Roar Bjørkevoll sa det under debatten for eller mot seksåringer i skolen:

”Spør dagens USA. – ”Kids need time to be kids!” Dette er et slagord som stadig oftere høres i en debatt som nå oppsummerer generasjoners erfaring med tidlig skolestart, *academics* og *basics* i USA. Forskere advarer mot effekten av tidlig skolestart: Stadig flere barn brenner ut på skolen (*burn – outs*). Stadig flere barn orker ikke lenger gå på skolen (*drop-outs*)”⁹

Her merker vi hvor eksakt iakttakelsen til Rudolf Steiner har vært, når han advarer mot for eksempel å ville ta i bruk barnas hukommelseskrefter på en utilbørlig måte. Om dette skrev Steiner:

”Nøyaktig av samme grunn som det fysiske, ytre sollys ikke skal virke på disse ennå beskyttede øyne, så skal ikke den ytre oppdragelse utvikle hukommelse før tannskiftet.”²

Igjen er vi inne på det betydningsfulle ved å *vente*. Selvfølgelig vil det være fristende å utvikle barns evner til intellektuell læring så tidlig som mulig. Man må i tilfelle vite at man dermed bringer noe frem i dagen som hadde kommet sterkere og mer vitalt frem dersom det hadde fått vente. Noe fødes for tidlig, i følge Steiner, og dermed, kunne vi tillegge, blir det mindre vitalt, mindre livskraftig enn det kunne blitt dersom det fikk komme frem senere.

Sagt litt aforistisk kunne man si at på samme måte som det er lurt å ikke lære opp fjortenåringer i samleieteknikker selv om de biologisk

sett er i stand til å få barn, så er det lurt å ikke lære barnet å lese når det er fire år selv om vi vet at det *kan* lære det bare stimulien er sterk nok. I begge tilfelle ville resultatet blitt at krefter i barnet/ungdommen fikk en prematur fødsel, som i det ene tilfelle antagelig ville ført til følelsesmessig forvirring og usikkerhet, i det andre tilfelle sannsynligvis til vital uttørring.

Dersom vi nå forutsetter at inderliggjøringen av eterlegemet skjer ved tannfelling, så har vi, i følge Steiner, en pedagogisk oppgave i å ”*innvirke på eterlegemet ved bilder, eksempler, og ved å lede fantasien i sunne baner*”.

Som eksempel på hvordan man kan arbeide i dette feltet beskriver jeg nedenunder noen få eksempler fra min egen undervisningspraksis.³

Skal man ta oppøvelsen og utfoldelsen av fantasien på alvor legger man naturlig vekt på den muntlige fortellertradisjon. Kunnskapen oppstår mellom lærer og elev, og også elevene i mellom. Man gir avkall på ytre hjelpemidler i klasserommene. Allerede fra første klasse av, vil det talte ord, det fortellende og det samtalende, utgjøre klimaet i samværet elevene mellom, og i mellom lærer og elev.

I dette klimaet skjer noe avgjørende for utviklingen av fantasi og kreativitet. Her pleies spirene til indre billeddannelse.

I første klasse fortelles det eventyr i rikt monn. (*Eksempelene som Frode Barkved formidler i teksten er fra og med Reform '97 andreklassepensum. Første klasse i Steinerskolen får, som kjent, barnehagepedagogikk. Redaksjonens anmerkning.*) Når man som lærer forteller dem fritt, kan man hele tiden holde øye med barna. Da merker man at noe er virksomt i det indre. Det kan nesten være litt høytidelig. Barna blir på en måte malere. De maler frem sine helt egne bilder i forhold til det du forteller. Dagen etterpå kan dette indre billedmaterialet aktualiseres på nytt. Man kan for eksempel be barna om å se tilbake på eventyret, og så velge seg ut en hendelse som de synes var vakker eller vesentlig, eller som på andre måter har appellert til dem. (Noen ganger kan læreren få mange ulike tilbakemeldinger, andre ganger har nesten alle elevene valgt ut den samme hendelsen.) I en slik prosess løper ikke fantasien løpsk. Den forholder seg til en sammenheng, og den trekker noe vesentlig ut av den.

3. Nedenstående er en forkortet og noe bearbeidet del av en artikkel jeg skrev i tidsskriftet ”Steinerskolen” 2/3 1999.)

2. Se i begynnelsen av artikkelen.

Foto: Veslebrun Steinerbarnehage

Den indre billedannende kraft øves.

Fantasien kan næres av tre kilder. Den første kilden handler om å skape indre bilder, og også å kunne skille det vesentlige fra det mindre vesentlige. Den andre er å få et følelsesmessig engasjement i forhold til undervisningsstoffet. Den tredje er å bearbeide dette kunstnerisk. Disse tre kildene kan gjennomstrømme alle fag fra fysikk til norsk, men vi skal i denne omgangen forsøke å eksemplifisere det igjennom historieundervisningen i sjette klasse.

Først og fremst må det skapes tid. Derfor har det alltid vært slik på Steinerskolene at første to timene av skoledagen består av det såkalte hovedfag. I en fire fem ukers periode kan man så konsentrere seg om gresk mytologi og historie. Man har tid. Man kan dykke inn i fortellerstoffet. Man kan bearbeide det.

Men man begynner ikke rett på det beretende. Barn trenger tid til å våkne skikkelig opp. Man merker det når man håndhilser på den enkelte elev; noen er selvfølgelig alltid trillvåkne, andre har ikke helt landet på jorden ennå. Derfor begynner vi med noe gjørende. Og er det nå gresk mytologi man holder på med, kan man jo resitere fra Iliaden, man kan øve på et skuespill fra gresk historie, man kan

danse gresk folkedans, man kan synge greske folkesanger, og spille greske melodier på fløyte. Man kan også rett og slett komme seg i bevegelse gjennom å leke litt. Det viktige er at man ikke straks begynner ved å tvinge frem den intellektuelle aktiviteten. Elevene, og læreren med, må bli varme først, både kroppslig og sjelelig.

Etter at man har holdt på med dette i 20 - 30 minutt, setter elevene seg ned. Nå kan tiden brukes til samtale rundt gårsdagens fortellerstoff. Dersom man klarer å bygge opp en fortrolig stemning har man i dette feltet muligheten for å, foruten det rent erindringsmessige, å komme inn i fine samtaler. Foruten at elevene trimmer erindringen kan de bevege seg i et indre landskap av alternative muligheter. Ved å for eksempel stille spørsmålet "tenk om..." kan forskjellige scenarier skapes.

Når dette er gjort kommer den kunstneriske bearbeidelsen av fortellerstoffet. Den kan skje gjennom ting som allerede er nevnt, for. eks. et skuespill. Svært ofte skjer det gjennom at elevene lager periodehefter. Nå går man i gang med disse. Man henter for. eksempel ut en tekst, skriver en stil der bokstavene er inspirert av den gammelgreske skrivemåten, og man maler og tegner og modellerer.

Så, mot slutten av hovedfag, forteller læreren videre fra lærestoffet.

Nå er det viktig at læreren har pleiet sin fortellerkunst. La oss si at han forteller om Alexander den store. Først må jo læreren gjøre et forberedelsesarbeid. Sette seg inn i biografien, finne en gangbar vei, ta ut det vesentlige osv. Etter hvert blir Alexander levende, blir virkelig for læreren. Når Alexander nå skal fremstilles for barna, vil målet være at han gjennom lærerens fortelling også blir konkret og levende for barna. Det å ramse frem tørre faktaforhold om Alexander den store ville være en stor urett både mot ham og elevene. (Hvor mange av oss har ikke fått ødelagt vår potensielle interesse for historie og andre fag, gjennom lærere som bare har ramset opp fakta og delt ut stensiler?) Det betyr ikke at fakta skal være fraværende, men et fakta som kommer i enden av et følelsesmessig engasjement, får en større betydning enn et oppramset fakta.

Nei, elevene vil føle og fornemme, de vil sanse og kjenne, de vil oppleve Alexander i kjøtt og blod og sjel og ånd. Dersom læreren virkelig lærer seg beretterkunsten kan han nå være fødselshjelper for mange evner hos den enkelte elev. Først og fremst det vi allerede har nevnt; utviklingen av den billedskapende evnen. Dersom læreren er en dyktig beretter vil eleven også oppøve sin egen språksans. Videre vil elevene gjennom et følelsesmessig engasjement styrkes i sitt moralske liv, ikke gjennom masende formaninger, men rett og slett gjennom undervisningsstoffet. Et eksempel; evnen til selvovervinnelse. Vi kan bruke anekdoten om Alexander og hæren i ørkenen. De har alle gått i dagevis uten drikke. (Man må da beskrive denne følelsen av tørste så levende at elevene blir helt tørre i halsen.) Anekdoten forteller videre at noen soldater finner en bortgjemt liten pytt i ørkenen. Deres første tanke er å kaste seg ned å slurpe de få vandrdråpene i seg. Men de behersker seg selv, samler vannet i en hjelm, og trer frem for hærføreren Alexander. Han er jo lederen, det er viktig at han overlever. Nå står så Alexander fremfor sine menn, alle ser på ham der han holder hjelmen foran seg. Det er bare nok vann til å slukke tørsten for en person, og knapt det. Alexander drikker ikke vannet. I stedet tømmer han det ut i sanden. Og historien forteller at Alexander ved denne gesten ga ny giv til hele hæren. Det som gir dem ny kraft er ikke det fysiske vannet, men handlingen, hærførerens selvovervinnelse."

Denne beskrivelsen blir eksemplifisert gjennom historiefaget. Man kunne brukt mange andre eksempler. Det vesentlige er at elevene nå skal kunne ta i bruk de frigjorte eterkrefte. I så måte er ovenstående et eksempel på hvordan dette kan gjøres ved "*bilder, eksempler, og ved å lede fantasien i sunne baner*", som Steiner anbefalte. Det er grunn til å understreke at når man snakker om bildenes betydning i pedagogikken, mener man ikke utelukkende bilder formidlet gjennom fortellinger, altså bilder fra eventyr, legender, fabler, anekdoter og så videre.

Man kommer sannheten nærmere når man tilføyer at den pedagog som vil nå sine elever mellom tannskifte og kjønnsmodning skal bestrebe seg på å *karakterisere* fremfor å *definere*. All kunnskapsformidling som ikke bare er leksikal, men som nyanserer og utdyper ved hjelp av å trekke frem karakterdrag ved det den vil formidle, har billedkarakter. Man kan utmerket godt i denne betydningen av ordet, nærme seg for eksempel både grammatikkens verden og tallenes verden ut fra det billedmessige. Det å introdusere tallene kan gjøres kvalitativt, ved at barna kunstnerisk fornemmer hvor annerledes enheten (en verden, et menneske) er i forhold til toheten (to hender, to føtter, to øyne, jord og himmel), og hvor mye som skjer i det to blir tre, (mor, far og barn) og så videre. Foruten det billedmessige vil hele det musikalske/rytmiske felt kunne gi liv til regneundervisningen. Gjennom denne indre bevegelse legges så grunnen til det som senere kan vise seg som selvstendig dømmekraft ved neste syvårsperiode.

a. Christian Faye Smit. Artikkel i tidsskriftet "Steinerskolen" 2/1979.

b. Stein Schage. Artikkel i tidsskriftet "Steinerskolen" 3/1990.

c. Ernst Michael Kranich, "Barnet i utveckling. Grunder för waldorfpedagogiken". Telleby bokförlag Järna 2002, s. 58.

d. Wolff Huseman. "Das Bild des Menschen als Grundlag der Heilkunst. Band 2." Verlag Freies Geistesleben Stuttgart 1986. s. 36

e. Rudolf Steiner "Barnets oppdragelse" Antropos Forlag, Oslo 1994, s.17 – 18.

f. Rudolf Steiner "Barnets oppdragelse" Antropos Forlag, Oslo 1994, s. 24

g. Jon – Roar Bjørkvoll "Respekter barndommen!" Artikkel i boken "Amputert barndom. Om skolestart for seksåringer." Marianne Sevåg Vestly (red). Vidarforlaget, Oslo 1992, s. 36.

Utenfor barnehageporten

Samarbeid mellom barnehage og skole innenfor steinerpedagogikken er viktig for å få et helhetlig tilbud og god utvikling for barna.

Den felles læreplanen er et stort skritt. Men det gjenstår en del i det praktiske samarbeidet lokalt flere steder.

Jeg er glad vi i Ås har felles kollegiemøter et par ganger i året slik at vi kan bli bedre kjent med hverandres pedagogiske synspunkter. Siste gangen hadde vi musikk og sang som tema.

Vi er veldig glade for at samarbeidet er så godt at vi for eksempel fortsatt kan ha 1. klasse integrert i barnehagen.

Hilsen *Margrete Wiig*
Styrer i Haugtussa Ås

Barn synger for å treffe livet

Rytmer i kropp, pust, stemme, følelse, undring og tanke er ett og det samme, sier musikkprofessoren Jon Roar Bjørkvold i sin bok "Det musiske menneske" som ble utgitt i 1989, men fortsatt er like aktuell.

Med glød agiterer han for betydningen av sang for barna. Skoler og barnehager må ha et pedagogisk helhetsperspektiv hvor følelser, sanselighet og kroppslighet får sin naturlige plass i samspillet med den kognitive utvikling. Han holder kurs om den musiske barnehagen. Anbefales.

Kraft og glede i det musikalske

-Barnehagen legger et godt grunnlag for det musikalske i skolen, det merker vi på elevene, sier lærer Per Ole Bjørkli ved Steinerskolen i Ås. Skolen og barnehagen hadde felles kollegiemøte der musikk og sang stod på dagsorden. Gjennom det musiske kan det utvikles en følelse for det som er godt og ondt, og man trenger ikke den moralske pekefingeren.

Det ble lagt vekt på den store betydningen av sang og musikk i barnehage og skole. Musikk er ikke bare noter, men åpner et rom. Barna forbinder seg med verden og det sosiale. Det kunstneriske er et verktøy som utvikler seg mot hva det vil si å være menneske.

Gjøres riktig

Men dette må gjøres riktig i skolen, ellers drepes den åpenheten som barna kommer med fra barnehagen. Det er viktig å gjøre noe vakkert sammen, ha det godt sammen. Sangen løfter sjelen.

Og det må gjøres riktig på det enkelte alderstrinn. Hver person har behov for å høre sin egen stemme og spre den ut til de andre. Men det skal også øves slik at barna mestrer det bedre og bedre. Når klangen er pen løfter det oss alle i indre kraft og glede. –Vi synger for å puste inn og ut bedre, vi synger for å høre den vakre tonen og komme inn i rytmene, vi synger for å fange gleden, fortsatte Birgitta Bjørkli som fortalte fra sin klasse.

På ungdomstrinnet blir musikk også en del av identiteten for mange. Da kan vi møte dem i deres musikkverden og bruke den som en brobygger.

Sang har stor effekt

-For de små barna har sang stor følelsesmessig innvirkning. Sterkest effekt har mor eller fars sang. Men i barnehagen vet vi alle den store trøsten i sang og dens roende effekt. Stemmen er et direkte uttrykk for det sjelelige område, sier førskolelærer Randi Holthe i Haugtussa Steinerbarnehage.

At sangen betyr mye for barna hører vi også gjennom spontansang. Der uttrykker de det som opptar dem for øyeblikket. Hvis vi lytter kan vi få innblikk i hvordan barn tenker og leker.

I ringleken i barnehagen gir vi barna en stund fylt av glede. Det rytmiske elementet er bærende og virker formende på barna. For de små kan rytme og klang være viktigere enn det rent innholdsmessige. Ord kan ofte gå over hodet på barna.

Små barns interesse vekkes når vi synger eller gjør noe rytmisk. Med en voksen person som leder ringen med letthet, begeistring og sangglede skulle grunnlaget for etterligning være tilstede. Da kan man oppleve øyeblikk fylt av magi og håpe at dette fremmer livsgleden til barna.

Det lille barnet

Michaela Glöckler

foto: Astrid Helga Sundt

8. og siste del

av en foredragsrekke holdt på barnehagestevne på Hedemarken, 2008

Denne nedtegnelsen og oversettelsen er basert på et video-opptak av foredragene, som ble holdt på engelsk.

Jeg var ikke selv til stede, så jeg har kun forholdt meg til video-opptaket.

Det er ikke alltid like lett å høre hva som sies på grunn av støy (hosting og lignende), men i det store og hele bør det meste være korrekt.

Jeg tilkjennegir umiddelbart at jeg ikke har inngående kjennskap til antroposofisk litteratur, så det er mulig jeg har brukt nye eller andre ord der det allerede finnes et etablert norsk vokabular. Mitt håp er at det likevel er forståelig ut fra sammenhengen. Det er også lagt inn noen fotnoter der jeg har funnet det naturlig.

Jeg har forsøkt å være så tro som mulig mot originalen, og har ikke gjort noen bevisst omarbeidelse av det som sies. Det er derfor en god del innskutte bisetninger, slik det vanligvis er i muntlig fremstilling. Oversetter Gudbrand Aasen.

Det jeg alltid oppfordrer førskolelærere til er å ha god kontakt med fysioterapeuter og ergoterapeuter. Inviter dem, lær av dem eller besøk dem og se hva de gjør med barna. Transformer det inn i din Steinerverden som tilbyr, men ikke manipulerer.

Dette er det viktigste, fordi vilje først og fremst er å håndtere sine egne kroppsstyrker og kroppsferdigheter. Hvis dette har et godt grunnlag, lærer barna også å utfolde sin vilje på sjele- og tankenivå. Hvis dette ikke er godt fundamentert, vet de ikke hvordan de skal mestre, konsentrere og håndtere seg selv. Dette er fundamentet.

På den andre siden er dette fundamentet også med på å kontrollere kroppen, influere din kroppsholdning, fremtoningen, måten du går på. Alt blir grunnlagt i løpet av det første året. Så det første året er fullstendig orientert mot kroppsoppbygging og ingenting annet, og du vokser mer det første året enn noensinne senere. Det er året for å vokse! I puberteten vokser du like raskt som en to eller treåring, men ikke like raskt som det første året. Dette må vi vite. Alle kroppsstrukturer får de sterkeste innflytelser fra omverdenen rettet mot vekst. Det vokser mot et hele i det første året.

Vi har det samme hele den første tredjedelen av livet, frem til vi er voksne. Vi har fremdeles mulighet til å påvirke den fysiske vekst litt via utdanning, men selvfølgelig mindre og mindre.

Det andre året vokser læringsdisposisjonen inn i dialog og samtale. Noen ganger blir barna til og med mindre dyktige for eksempel til å gå, fordi all energien er rettet inn mot lytting og snakking.

Så hvordan hjelpe barna til å lære å lytte? Det er det store spørsmålet det andre året. Du må vite hva du sier, gi rom for mye stillhet fordi det åpner det indre rom og lyttingen. Det er mye bedre å gi et smil, la barnet komme og lytte nøye til barnet fordi lytting er viktig for imitasjonen. Hvis du snakker mye og ikke lytter, vil barnet ikke lære.

Hjemme er kanskje Tv-en på hele dagen med permanent lyd, og den eneste gangen barnet får stillhet og en person som virkelig lytter, er i barnehagen.

Noen ganger sier eldre barn, tre-fire år gamle dette. De kan si i barnehagen "Du kjenner meg".

Det betyr at de føler seg ukjent eller oversett hjemme. Ingen lytter. De sier også: "Du har tid. Mor har ikke tid". De liker også moren, så de har en snill person med god tid, og en snill person med dårlig tid. Barna aksepterer det. De er realister, ikke idealister. De er fullstendig realistiske.

Så dette er denne perioden. Vi kan lære dem mye om å snakke hvis vi er veldig oppmerksomme på hvordan vi snakker. Hva vi sier, hvordan vi sier det, velformulert, og hvis du merker at barn har vanskeligheter med å begynne med språket det andre eller tredje året, så trenger du ikke å være bekymret. Noen svært intelligente barn snakker sent, fordi de har evnen til å lytte etter alle detaljer i språket, og det tar lengre tid å ta inn og restrukturere i hjernen, men når de begynner å snakke er det veldig komplett og går veldig raskt. Så det er enorm variasjon i måten barn lærer å snakke på, men det viktigste er å glede seg over å snakke, lese vers og synge. Å glede seg over og smake på hvert ord.

De første fem til syv årene er noe vi i den fysiologisk orienterte utdannelsen kaller nonverbal utdanning. Nonverbal utdanning betyr at du snakker gjennom handlinger. At du bruker språket bare til å ledsage dine handlinger. Ikke fortell på forhånd hva du skal gjøre. Fortell det litt etterpå. For hva er språk? Språket kopierer virkeligheten. Hvis du snakker uten noe bak, hvis du snakker hinsides virkeligheten, hvis du forteller barn det jeg så ofte har hørt fra foreldre: "Ikke vær redd for legen. Han er snill!", og jeg vet, fordi jeg har fått sprøyter, at dette simpelthen er en løgn, da føler barnet denne ekstreme for-

"Barn er moralsk klarsynte. De ser sannheten."

skjellen mellom virkeligheten og det du sier. Barn er moralsk klarsynte. De ser sannheten. Og de lider fordi verden er annerledes. Så du korrupperer språket hvis du separerer ordene fra sannhet og fakta. Språket står mellom tanke og handling, og trenger å bli relatert enten til tanke eller handling. Men handlingene må selvfølgelig være meningsfulle.

Denne retningslinjen for de første syv årene understøtter imitasjonen. Når førskolelærere sier til meg: "Vi har så mange barn som ikke kan imitere. Barna sier: "Det er kjedelig" og så videre..." Da gjør vi bare en workshop i nonverbal kommunikasjon, fordi hvis du slutter å snakke, vil selv disse barna begynne å observere og imitere. De er interesserte, de er i utvikling og de vil forandre seg. Men hvis du snakker mye til disse barna som ikke har lært å lytte, men bare lært å bli informert, bli stimulert, å bli manipulert, da kan du ikke endre dette.

Men hvis du nesten magisk begynner å handle, tar kraften fra dine tanker og ord ganske enkelt inn i dine handlinger, da blir dette fascinerende fordi imitasjon er fra et fysiologisk synspunkt forbindelsen mellom sanseaktiv-

"Ikke fortell på forhånd hva du skal gjøre. Fortell det litt etterpå. For hva er språk? Språket kopierer virkeligheten."

iteten og hjernestatusen, som kan utlede det sansene har observert til hele kroppen.

Dette kan bare skje før fri tankekapasitet er utviklet. Fordi den frie tankekapasiteten er fremdeles i kroppen.

Denne disposisjonen blir forstyrret av tv og disse tingene, men de blir ikke ødelagt. Det kan regenereres og reaktiveres av de magiske ting du gjør for å tiltrekke deg barnets sanser og sanseoppfatninger og regenerere imitasjonskapasiteten. Da vil det komme vil du se.

Hvis du følger denne gode regelen, så snakk alltid med handling, aldri om handling. Og gi barna mulighet for stillhet. Da blir du magisk, og det er nøkkelordet for barnehageperioden.

Resultatet av tale... og god tale kommer fra å lytte. Hvorfor stiller vi spørsmål? Fordi vi ønsker å si hva som er nyttig. Jeg kunne forberedt disse foredragene i Dornach, og bare gjort en powerpoint-presentasjon her. Jeg kunne også bare sendt dere manuskriptet. Det er informasjon. Men når jeg hører hva tilstandene er, og vi prøver å komme i en dialog, blir det mye mer fornuftig. Da kan man sende skriftlige ting etterpå. Men en dialog er noe unikt. Det er noe helt annet enn en perfekt presentasjon som er hinsides en person. Det kommer bare fra en skjerm. Jeg håper dere forstår hva jeg mener.

Så lytting er begynnelsen på tale, og tale er tolkningen av virkelighet og handlinger. Den viser alltid en viss intensjon, en indre eller ytre realistisk kvalitet.

Den andre tredjedelen av livet der hele sjels og karakterutviklingen skjer, der bygger vi opp vår profesjon, vår karriere, vår familie. Alt som skjer i denne perioden er hovedsakelig basert på dialog. Desto bedre vi tilpasser oss, desto bedre vi lytter, og desto mer sosialt kompetente vi er, desto bedre går det med oss.

En som ikke lytter kan ikke få suksess.

Han har simpelthen ikke sosial kompetanse. Dette legger vi grunnlaget for i det andre året. Desto bedre dette er organisert, det er nøkkelen her, desto bedre blir hele sjelsutviklingen. For hva er sjelsutvikling? Sjelsutvikling er språkutvikling. Fordi sjelen ønsker å møte, erfare, integreres, dele, føle, handle, reflektere. Alt dette dreier seg om dialog mellom meg og verden.

Derfor er det så spennende når det tredje året kommer. Hvordan kan vi lære en to-tre-fireåring å tenke? Gjennom hvordan vi organiserer hele settingen i våre grupper i barnehagen på den tydeligste og mest logiske måte. Se dere rundt. Hvis alt du gjør; fargene på veggene, hjørnene for leker og hjørnet for måltidet har sin indre logikk, og dine handlinger og ord er gjennomtenkte. Dess mer tanker og klarhet i det du gjør, dess mer hjelper du barnet til å imitere tenkning.

Hva er tenkning? Tenkning er at barnet finner seg selv i sine omgivelser.

(Her faller det ut noe p. g. a. bytte av videokassett.)

Det tok meg ganske lang tid å forstå hvorfor Steiner sa at de eldre, visere, autentiske personligheter bør undervise i de lavere klassene, og de yngre intellektuelle på videregående. Jeg forstår dette bedre og bedre, fordi det er denne evnen at selv om du har problemer hjemme kommer med glede over at du fremdeles eksisterer, går, puster, er i stand til å jobbe i barnehagen og kan møte disse vesenene. Møte disse individene. De er meningsfulle for deg. Desto mer du føler glede over å være et menneske, desto mer synlig blir du for barnet, og desto mer føler barnet at det er deg. Det blir et virkelig forhold.

I går fortalte noen at et tidligere barnehagebarn senere sa til sin lærer: "Jeg følte alltid

"For hva er sjelsutvikling? Sjelsutvikling er språkutvikling. Fordi sjelen ønsker å møte, erfare, integreres, dele, føle, handle, reflektere. Alt dette dreier seg om dialog mellom meg og verden."

at du tok meg alvorlig.” Når jeg tenker tilbake på min egen skoletid, må jeg si at jeg likte best de lærerne som ikke behandlet meg som et barn. De som behandlet meg som et barn likte jeg ikke. Fordi du føler allerede som barn at du er en liten voksen. At du har en stor inkarnasjon bak deg, og dess eldre du blir, dess yngre blir du. Jeg er sikker på at dere har denne erfaringen også. Så dine barn føler seg veldig gamle, og du er ung. Det er sannheten. Desto mer du respekterer at bak et spedbarn eller en baby står det en vis kvinne eller mann bak.

Eller noen som døde i desperasjon, og nå kommer og er svært sensitive og nølende til å inkarneres. Bare forestill deg disse tidligere livene! Dette får deg til å glede deg over at du er i stand til å hjelpe en slik person til å finne ny tillit og en ny start i dette livet. Det er holdningen av respekt, fordi i tenkning er hver og en av oss kjære venner, fullstendig alene. Så lenge du er avhengig av en autoritet, er du ikke selvstendig tenkende. Så lenge du bare repeterer informasjon du har fått, er du ennå ikke tenkende. Du erfarer hva det vil si å tenke når du tar på deg det fulle ansvaret for hva du tenker, hva du føler, og hva du er.

Når du får et lite ansvarsfraskrivessjokk og oppdager at ingen andre er ansvarlig for deg, kun du selv.

Så tenkning er en stille aktivitet. Tale hører vi, og handlinger ser vi. Der er vi sosiale og del av en større kontekst. Der har vi venner.

Men det er en dimensjon i oss, der jeg-bevisstheten handler og endog reflekterer over hva våre nærmeste har sagt. For selv en god venn kan feile. Så ingen kan ta fra oss ansvaret for å vurdere om noe er sant for oss eller ikke. Derfor sa vidunderlige poeter som Morgenstern eller Goethe: ”De som søker sannheten, de vandrer alene.”

Slik som når vi kom hit til Hamar. Hver og en alene, på sine egne føtter. Guidet av en individuell visjon om hvorfor man skulle komme. Man møtes til sist i samme sannhet. Det er hva vi alle deler, men må finne på egenhånd.

Jo mer vi vet at det er slik det er, desto bedre hjelper vi barnet til å imitere det.

Desto mer bringer vi logikk, visdom og sannhet inn i det vi gjør, organiserer og tenker.

Spesielt når vi deler visdommen i eventyrene; at du bruker litt tid selv om det er i bilen på vei til barnehagen, til å reflektere

over; hva er den evige visdommen i dette eventyret?

Er det noe som er meningsfullt for meg nå? Hvis du forteller det med en fornyet idé, vil barna i større grad imitere disse bildene, tankene, føle seg stimulert, og du hjelper dem til å tenke selvstendig.

Denne perioden er den ensomste, og jo bedre et barn lærer å tenke, desto bedre lærer det å bli gammel. Den beste forsikring for å bli gammel i glede og fred, er å være i stand til å tenke selv. Da kan du være der du er. I gode eller vanskelige omstendigheter kan du alltid gjøre noe med det. Men hvis du ikke har lært å tenke, lider du i denne siste tredjedelen av livet. Fordi alt blir mindre. Du er av og til mer isolert osv.

Så disse tre første årene er virkelig frøet til hele biografien. Og alle årene som følger har sine aldersspesifikke disposisjoner, og for det fjerde året er den; rytme, rytme, rytme. Det er tiden da barna alltid sier: ”En gang til! En gang til!”. Dess mer du gleder deg over dette gjensynet, desto bedre nærer du dette fjerde året.

Det femte året er fantasiens år. Ikke i noe annet år er fantasileken rikere enn i det femte.

I det sjette året er lengselen etter virkeligheten ledestjernen. Barna ønsker mer og mer å leke hvordan det er i den virkelige verden.

Alle disse årene er vesensforskjellige. Hvis du har blandede grupper er det praktfullt å se de som virkelig tar det, som er i den rette alderen i forhold til det du gjør, mens de andre bare dilter med. Som er på vei og ser hva de senere vil gjøre innenfra.

Så det er fint å ha, som i en familie, blandede aldre. Men det er viktig å vite for hvem er hva bra. På riktig sted til riktig tid.

Da ønsker jeg dere alt godt, for jeg er nødt til å reise. Og jeg takker så mye for sjansen til å lære litt mer om hvordan barn vokser opp her, hvilke problemer dere har med å samhandle her.

Lykke til, la oss ikke glemme Tony Blair; Utdannelse er tingen!

Når høstfesten i Regnbuen er avsluttet, klinger den ganske raskt ut og vi kommer en ny årstidsfest i møte – Mikaelifesten. Denne tiden handler mye om det å ha mot til å tørre nye ting. For oss voksne gjelder det å tørre bl.a. å se inn i oss selv, ha mot til forandringer og mot til å kjempe med "dragen" i oss selv. For barna blir det billedliggjort i ringen med ridder Georg som kjemper mot dragen og redder prinsessen. Noen av barna i Regnbuen venter på denne festen hele året, de synger ridder Georg sangene året rundt – så stort inntrykk kan denne festen gjøre! På denne tiden lager vi sverd av papp som barna tegner på og senere pynter med glitter og stjerner. De vet at dette sverdet er ikke et sverd man fekter med. Det har de stor ærbødighet for.. Dette sverdet hugger man dragen med.. kun en gang! I ringen tramper vi, mens vi sier i takt – "Mikael, Mikael, gjør meg sterk, gjør meg sæl! Gi meg mot i mitt bryst, til å våge mot dragen en dyst!" For mange barn handler det allerede om mot – det å beseire dragen i ringen! De lever seg helt inn i den modige ridderrollen – også i frileken! På selve Mikael's festdagen skal barna bestå flere motsprøver ute før de kommer inn, får sverdet som de har laget, de får på seg en blå ridderkappe, en sølvkrone med stjerne foran og blir slått til ekte Mikael'sriddere. Motsprøvene kan variere – en av mulighetene er at man består vann, luft, jord og ildprøven.. Man går på planke over vann, blir heist høyt i luften, krabber gjennom en mørk dragehule og går gjennom brennende fakler. I år tok vi også smaksprøve – man måtte åpne munnen med lukkede øyne og tørre å smake på en ting... Helt utrolig, men nesten alle turte det!

Når barna kom inn gikk vi samlet inn i stua der krystalberget sto og vi gikk rundt det. Sløret lettet, lysene ble tent, man kunne høre barna puste av spenning... Og da går en voksen fra det ene barnet til det andre og spør.. "Har du bestått alle motsprøvene?" Ja, sier, de og ser dypt inn i deg, stolte og forventningsfulle... " Da erklærer jeg deg for en ekte Mikaelsskinner! sier den voksne og tar på barnet krone og

kappe. Det er stas! Når alle barna har fått krone, sverd og kappe, kan vi ha Mikaelsskinneren, nå som ekte riddere! Etter skinneren kan vi ha riddersmåltid. Det kan enten være dragesuppe, riddersuppe eller sverdbrodd som barna selv har bakt. Til dessert – søt ridderskinner.

Mikaeli varer en god stund etter festdagen. Barna trenger tid til å bearbeide inntrykkene, så vi fortsetter med Mikaelssanger og sangleker om ridder Georg og dragen i hvert fall 1 uke fremover og så legger jeg bare et par sverd og et par kroner og kapper i leksakene, så de kan leke riddere, og jammen om de gjør det!!!

Hele oktober er det ingen fester, da kan vi virkelig puste ut, mens jorden puster inn. Lønnetrærne har kledd seg i røde, oransje og gule drakter, bladene begynner etter hvert å falle, vi kan høste inn eikenøtter, kastanjer og bruke naturen rundt oss på en helt annen måte. I oktober pleier vi å forvandle alle disse høstgavene i små figurer...

Barna liker å sitte rundt en voksen og lage forskjellige figurer, det er bare fantasien som kan sette grenser. Det som er så godt med slikt leketøy er at det blir laget der og da og blir tatt i bruk med en gang! Barna vil også gjerne ta disse figurene hjem, noe de får lov til. Og jeg har hørt at flere barn har spart på disse figurene gjennom flere år, og det sier noe! I oktoberringen synger vi mye om bonden og alle dyrene han har på gården. Der handler det mye om kuene, sauene, grisene, oksen, hanen osv.. Og mat må de alle få... Vi leker forskjellige sangleker og koser oss masse!

November innledes med at vi begynner å tenne lys i lyktene i barnehagen, vi går en mørkere vintertid i møte, selv om vi har skrudd klokke 1t tilbake... Og da er det fint at vi kan tenne lys i lykter og "tenne lys" i oss selv – det er jo det denne lanternetiden handler om! I barnehagen begynner vi å synge lanternesanger i ringen og begynner å lage lanternene våre. Hvert år forsøker vi å lage lanternene på en ny måte. På lanternefestdagen når det har blitt mørkt ute, slår vi av all elektrisk belysning inne og tenner stearinlys, vi setter små lanterner og fakler ute og tenner et stort bål. Først får alle store og små høre lanterneeventyr om dvergefar som tenner lys i lanternen sin, siden kan alle tenne lys i lanternene sine og samles ute og vi går i et lanternetog rundt omkring i området – til Steinerskolen i Asker og tilbake til barnehagen. Det er et flott syn! Når vi kommer tilbake til barnehagen, da kan vi varme oss rundt bålet. Vi roper på Morten lyktemann og han kommer med stjerne, sol og månekaker i sekken sin. Men han vil gjerne høre om vi kan noen sanger.. Og vi synger.. *Morten, Morten, Morten var så from en mann, lys på him'len tente han, så der oppe se man kan, hva som skjer i by og land...* Vi synger også noen andre sanger.. om den fete gåsa bl.a. Da deler Morten ut kakene, det er nok til alle, og vi nyter kakene med varm saft, mens Morten forsvinner tilbake i høstmørke. Gjett om det er en stemningsfull fest!!

Ønsker dere alle lys og varme i hjerte og sinn!

Inese Upena

Vækst eller opvækst?

- Mere tid til børnene

af Helle Heckmann, pædagog og forfatter
og

Maria Reumert Gjerding, mor til to børn og medlem af NOAH Modvækst

DEL 2

Helle Heckmann og medforfatter Maria Reumert Gjerding har skrevet et kapittel i "Vækst og opvækst" som kom ut på Hovedland Forlag i høst. Boken har fått mye oppmerksomhet i dansk media.

Med tillatelse av forfatterne gjengir Årstidsbrevet kapittelet i fire deler.

Udvikling gennem krop og sanser

Barnet udvikler sig de første syv år gennem kropslig udfoldelse, og lærer sig selv og verden at kende gennem sanserne. Det er derfor afgørende, at barnet ikke indskrænkes i sit fysiske felt, men derimod får ro og plads til kropslig udfoldelse, og til langsomt at udvide sit fysiske felt i sin egen udviklingstakt. At kunne gå langt, løbe, klatre, falde uden angst og løfte sig op over jorden giver barnet en sund sikkerhed og tryghed i sig selv samt en bevidsthed om sig selv, sine egne grænser og hvilke udfordringer der mestres. Herigennem opbygger barnet en naturlig selvtillid og et solidt selvværd. Et barn der kan føle sig selv og sine egne grænser, har også en naturlig fornemmelse for, hvor andre børns grænser går. Børn der ikke har mulighed for bevægelse og for gradvist at lære deres krop og egne fysiske begrænsninger at kende, udvikler ikke denne fornemmelse for egne grænser eller begrænsninger.

Udover plads til fysisk udfoldelse har det lille barn brug for ro til uforstyrret at kunne arbejde med sine færdigheder, og bruge sine sanser. Det er alle sanserne der tages i brug, når verden skal udforskes. Der bliver smagt på jorden, hoppet i vandpytten og hænderne begravet dybt i mudderet. Et barn kan bruge timer på at undersøge indholdet i en vandpyt eller på at begejstres over en snegls langsomme vandring hen ad stien. Det er i denne proces at barnet lærer verden at kende og bliver fortrolig med den.

Barnet har ikke brug for nye impulser hele tiden, tværtimod har det brug for en rytmisk og genkendelig hverdag, det kan trives i. Når hverdagen er rytmisk og barnet derfor ved, hvad dagen bringer, tvinges det ikke til hele tiden at forholde sig til uforudsete begivenheder. I stedet kan det bruge sin energi på at opdage verden og sig selv. For barnet opleves en hverdag bygget op omkring den samme genkendelige rytme ikke som ensformig og triviell. Dette skyldes, at barnet udvikler sig så meget i de første syv leveår, at verden fremstår på en ny måde ved hvert nyt udviklingstrin det tager. Når barnet får fred til at udvikles i sit eget tempo, opøver det evnen til at fordybe sig, og det gør barnet trygt.

Læring gennem iagttagelse og handling

Et barn er ikke et tænkende individ på samme måde som en voksen, og det forstår ikke abstrakte begreber som 'at skynde sig' eller 'lige om lidt', ligesom det overhovedet ikke forstår lange velmente forklaringer og udredninger. Et barn er meget konkret og lever i nuet. Det, der gælder, er det der sker her og nu. Børn lærer gennem handlingen, først senere udvikles følelserne i forhold til f.eks. at mærke lyst og ulyst og senere igen, udvikles den reflekterede tænkning. Dette er stik modsat den voksne, der først tænker, så føler og mærker efter og til sidst – måske – handler. På mange måder kan man sige at et barn er en 'omvendt voksen' der lever først i handlingen, så i følelsen og så i tanken, og altså absolut ikke en 'lille voksen'.

Børn er heller ikke født moralske, så de ved ikke umiddelbart hvad der er rigtigt eller forkert. Det er noget de skal lære af det samfund de lever i, og fordi det er børn, er det noget der skal læres ved at se det i handling. Man kan f.eks. ikke forklare et barn at det skal passe på naturen, det er i stedet noget barnet skal lære ved at se voksne der gennem handling viser, at det

Foto: Veslebrun Steinerbarnehage

at passe på naturen er noget man gør som en selvfølgelig handling. Den moralske handling vil da udvikles i barnets underbevidsthed som en naturlig ting.

Overskud kræver søvn og god mad

En rytmisk og genkendelig hverdag, hvor barnet har ro og plads til fysisk udfoldelse og mulighed for at iagttage og efterligne voksne, der udfører meningsfulde efterlignelsesværdige handlinger, er det centrale for barnets sunde udvikling de første syv år. Men samtidig er det de basale behov for mad og søvn, der er det vigtigste for det lille barn.

Børn er utrolig afhængige af at få nok søvn. Hvis et barn ikke har sovet nok, har det meget svært ved at have kræfter til det sociale liv og det, det kræver, at være sammen med andre børn. Med andre ord, så afhænger en god dag, af en god nats søvn. Børn mellem tre - syv år har brug for omkring 12 timers søvn, og det er afgørende, at barnet selv får lov at vågne om morgenen, og altså ikke skal vækkes. Et barn der skal vækkes, har ikke sovet nok.

I søvnen gennemlever barnet dagens begivenheder. Derudover udskilles vigtige væksthor-

moner, så for lidt søvn kan få alvorlige konsekvenser. Undersøgelser har ifølge Politiken vist, at børn der sover bare en time for lidt i døgnet, kan udvikle samme symptomer som børn med adfærdsforstyrrelsen ADHD. For at søvnen kan blive god, må barnet være træt. Det vil sige at det må have bevæget sin krop så meget, at kroppen har brug for hvile. Hvis det kun er hovedet der i løbet af dagen har været i brug, formår barnet ikke at finde hvile i kroppen, og barnet kan ligge længe uroligt i sengen, inden søvnen indfinder sig.

Igen er det således bevægelse, der er kernen i barnets trivsel. Udover at bidrage til den gode søvn, giver bevægelse også god appetit. En aktiv krop kræver en god ernæringsrigtig mad som er i stand til at opfylde kroppens krav om brændstof. Men mad er mange ting, og i høj grad langt mere end brændstof. Hele oplevelsen af måltidet, dvs. stemningen og æstetikken, har lige så stor betydning som det, man faktisk indtager. Det har altså betydning hvordan optakten til måltidet i form af fællesskabet omkring madlavningen er, ligesom det æstetiske omkring borddækningen og serveringen af maden er vigtig, og ikke mindst den ro man mødes i som familie omkring måltidet. Det er alle disse

elementer, der er med til at give brændstof til barnet. Et måltid alene foran fjernsynet giver ingen kræfter, ligesom et barn der oplever en konfliktfyldt spisesituation reagerer ved at blive kræsen og opmærksomhedskrævende.

Nutidens fokusering på mesterkokke har fjernet fokus fra den simple, basale ernæring som kan laves i fællesskab uden det store tidsforbrug. Børn har ikke behov for fremmedartede specialiteter eller eksotisk mad. Snarere tværtimod. Den gode risengrød eller grøntsagspostej med årstidens grøntsager, opfylder til fulde alle kravene til et godt måltid for et sundt barn. Børn er simple spisere, og deres små maver har brug for den mest lødige kost, hvilket gør, at det betyder noget hvilken kvalitet og mængde de tilbydes. Den misforståede belønnings-bespisning med kager, chips og lørdagsslik har barnet hverken brug for, eller godt af.

Søvn, bevægelse og god mad giver barnet kraft og lyst til det sociale liv med andre børn. I legen, som er det vigtigste redskab for barnet til at arbejde sig ind i livet, opstår mødet med andre, hvori man kan spejle sig selv. Voksne kan ved sit forbillede vise børnene vejen, men børnene må nødvendigvis gå den selv. Rytmen man pakker alle disse elementer ind i, giver mening for børnene, da de gennem den tilbagevendende rytme, kan genkende tidligere erfaringer, som de senere i livet kan bearbejde intellektuelt. Livets gentagelser på forskellige udviklingsstadier gør barnet rede til at møde livets udfordringer med selvtillid og begejstring. Barnet forventer ikke evig lykke men evig gentagelse.

Helle Heckmann

Jeg har siden 1987 arbejdet som pædagog og leder i en integreret institution for børn i alderen 1-7 år. Ved siden af mit arbejde har jeg skrevet artikler og bøger om børns udvikling. Bøgerne er blevet oversat til flere sprog, hvorfor jeg også har holdt en række foredrag ved internationale konferencer, bl.a. UNESCO's børnekonference i Brasilien i 2008.

Maria Reumert Gjerding

Jeg har været med til at starte NOAH Modvækst og er desuden mor til to børn. Til daglig fungerer jeg som miljøpolitisk medarbejder for Enhedslistens folketingsgruppe. Jeg har en uddannelse i Miljøplanlægning og International Udvikling fra Roskilde Universitet og har tidligere arbejdet som miljørådgiver i en privat virksomhed.

Anbefalet videre læsning:

Christina Alfthan, Umulige børn styres med en diagnose, Avisen.dk; 3-9-2007.

Mona Samir Sørensen. Små børn skal tidligt i seng – hver eneste dag. Politiken; 10-4-2010.

David Elkin, Much Too Early, "Education Next, a Journal of Opinion and Research", Summer 2001 issue. Hoover Institution, Stanford University, Stanford, CA.

David Elkin, The Hurried Child. Perseus Publishing, 2001

David Elkin, Reinventing Childhood. Modern Learning Press INC, 1998

Helle Heckmann, Barndommens baghave: inspiration til at skabe en hverdag ud fra det lille barns behov. Solspejlet, 2007

Helle Heckmann, "Nøkken – en have for børn", (Ved Jean-Paul Bardou) Rudolf Steiner Børnehaven Nøkken. Pimpegryden, 2003

Oppskrift på en vellykket dag!

- en kopp vennlige ord,
- to kopper forståelse,
- fire spiseskjeer tid og tålmodighet,
- en håndfull varm personlighet,
- en god porsjon humor.

Fremgangsmåte:

Vei ordene nøye, tilsett forståelse. Bruk god tid og glem ikke tålmodigheten.

Blandes over ilden med den varme personligheten. - Må ikke koke!

Hold temperaturen på 37.5 grader C og ha alltid humøret beredt.

Smak til med livets krydder, serveres i individuelle porsjoner.

En dag i Steinerbarnehagen på Manhattan, New York.

Det er høst i New York. Det er mildt og høstfargene lar vente på seg nå i oktober. Vi, to førskolelærere fra Nesodden og Oslo, er på vei oppover Fifth Avenue langs Central Park. Dette er den mest eksklusive gaten i New York, i dette nabolaget ligger alle de store museene som Metropolitan Museum of Art og Guggenheim. Dette er en by med høyt tempo, ingenting og ingen står stille, alt er i bevegelse hele tiden. Og midt i en så pulserende by ligger det en steinerbarnehage. Utenfor står to politimenn og vi blir litt usikre på om vi har gått feil, men det viser seg at de er der på grunn av naboen, som er New Yorks borgemester.

Rudolf Steiner School på Manhattan er den eldste steinerskolen i Amerika og ble etablert i 1928. Skolebygget er på seks etasjer, og rommer elever fra første til åttende klasse, og fire barnehagegrupper.

Barn med halvdags plass er her fra kl. 8.30 til kl. 12.

De barna som har heldags plass er her fra kl. 8.30 til kl. 14.30.

De voksnes arbeidstid er fra kl. 7.30 til kl. 15.30. Skolen og barnehagen får ingen offentlig støtte, så en halvdagsplass koster 135.000,- i året, og en heldags plass koster 186.000,- i året!

Vi hadde gjort en skriftlig henvendelse til ledelsen på forhånd og spurt om å komme på besøk. Det var veldig strenge sikkerhetsrutiner på skolen, så når vi kom måtte vi identifisere oss med våre pass, som de tok kopi av. Vi måtte også fylle ut besøks skjemaer. Vi fikk et "Visitorpass", som vi måtte ha på oss under oppholdet. Vi møtte opp kl. 8.30 og ble tatt godt i mot av Corine, som er administrativ leder ved Steinerskolen.

Vi skulle få besøke hver vår gruppe.

Bette, pedagogen fra Solsikken Steinerbarnehage på Nesodden, hospiterte i gruppen fra fire til seks år:

Jeg går stille inn og setter meg på en kirkebenk som står ved inngangsdøren. Inne er det stille. Barna tar på seg maleforkler. Alt står klart for maling, og ved de tre bordene står barna ved hver sin plass. Ved bordene står det en voksen, alle tre har de armene krysset foran brystet. Roen ligger i rommet. I dag skal de male med rødt. De får utlevert penslene og når maleverset er sagt, maler de stående. De voksne synger under hele malesekvensen. Det går raskt å fylle et ark. Hvert barn får et ark. De barna som står passive uten å male, blir hjulpet av pedagogen som tar barnets hånd og maler.

Etterpå blir penslene ryddet inn. Noen barn vasker fargebeholderne, noen vasker klutene på vaskebrett, noen tørker og noen setter glassene på plass på bordene.

Dette tok lang tid!

I dag er det 20 barn, av en gruppe på 25, tilstede. De har frilek til kl. 9.30. De leker rolig i det store luftige rommet, det er høyt under taket og ingen bilder på veggene.

Alt er pleiet, her er det ingen halvsitne leker eller ting som kan trenge en reparasjon.

De voksne snakker overhodet ikke til hverandre eller til meg. Jeg sitter som en usynlig gjest.

I ringleken beveger barna seg som en "drueklase", rundt pedagogen, de står ikke i ring som vi ofte gjør. Det er en kort ringlek.

Så setter barna seg i en avlang sirkel på gulvet.

En medarbeider kommer og legger et saueskinn bak hvert barn, de legger seg ned og hviler i ca 15 minutter. De ligger musestille til de blir vekket av førskolelæreren som rører ved dem med et lite lam. Barna går rolig og vasker hender, dekker bord og setter seg.

Alle beskjeder blir sunget til barna. Det er helt stille under måltidet, hvor det sitter en voksen ved hvert av bordene. Ved førskolelærersens bord blir det tent et lys, ikke ved de andre to bordene. Når måltidet er over, synger de en takk for maten sang.

Alle barna tar så på seg sko og utejakke, før vi går til Central Park for å leke.

Vi krysser 5th Avenue, og alle barna holder i hver sin løkke i det lange tauet.

I parken springer de rundt og leker og vi voksne kan for første gang prate sammen. Som i mange steinerbarnehager er det en internasjonal gjeng som arbeider i denne barnehagegruppen, en fra Italia, en fra Israel og en fra Tyskland.

Når klokken er 12 går vi tilbake til barnehagen. Utenfor står alle aupairene, barnepikene og noen foreldre og venter på barna sine. De barna som blir igjen i barnehagen, får nå varm lunsj, så hviler de en halv time og går ut i parken igjen en times tid.

Eventyr har de ikke så ofte, fordi pedagogen synes de har en hektisk hverdag, at barna først og fremst trenger ro. Hun forteller seks korte eventyr i løpet av et år.

Hege, som arbeider i Solrosen Steinerbarnehage i Oslo, fulgte en barnegruppe fra tre til fire år:

Åpningstiden til denne barnegruppen var fra kl. 8.30 til kl. 12.00. Personalet på avdelingen bestod av en pedagog og en assistent. De hadde et oppholdsrom, hvor kjøkken og en liten garderobe var integrert. Det var et lyst rom, hvor det var høyt under taket med overlys fra store takvinuer. Rommet var vakkert innredet, med nydelige tremøbler og leker. De hadde store bukker som grupperte rommet i ulike lekemiljøer. Alt var pleiet, det fantes ingen slitte gamle leker. Jeg ble henvist til en

stol med et saueskinn jeg skulle sitte på under frileken, og være en usynlig observatør.

Barnehagedagen startet inne, og barna ble levert inne i den lille garderoben.

Alle startet med å vaske seg i en felles sinkbalje, før de gikk inn i frileken som varte en time. Noen barn hadde rollelek og lagde mat i dukkekroken. Andre lekte riddere og prinsesser, og fikk på seg silketeppe. Dukkesengen ble brukt til båter. Det var en ganske springende lek med liten fordypelse og utholdenhet. Assistenten hadde funnet frem en kornkvern og satt og malte korn til mel. Noen barn kom bort å ville prøve under frileken. Pedagogen holdt på med å pusse treklosser under barnas frilek.

De voksne henvendte seg til barna nesten konsekvent med stille sang; "Gentle with your friends", eller; "your hands are not made for pushing"! De voksne snakket nesten ikke med hverandre inne, de hadde fullt fokus på barna. Det var mye boltringslek, mens noen barn aldri kom inn i en lek, de gikk rundt og observerte andre barns lek. Gruppen ble veldig ført under frileken, hvis noen barn ble litt voldsomme eller hevet stemmen ble de tatt ut av leken, og fikk delta i den voksnes arbeid, eller de ble satt på de voksnes fang.

Frileken ble avsluttet med ryddesang, og alle barna deltok med liv og lyst. De voksne la deretter ut skinnfeller i en sirkel til hvert barn. Barna hvilte i ti minutter. Under hvilestunden fulgte en voksen to og to barn på badet. Hvilestunden ble avsluttet ved at pedagogen tok en marionette dukke og strøk hvert barn på kinnet mens hun sang; "Wake up, wake up" .

Barna hadde så en kort ringlek med bare pentatone sanger. En av de andre barnehagegruppene kom og deltok i ringleken.

Etterpå dekket barna på et felles langbord, med spisebrikker, tøy servietter og servise. Det ble servert hirsegryte, som ble laget på en liten kokeplate.

Et bordvers ble sunget. Det hersket ro under måltidet.

Så kledde barna på seg jakke og ut-esko for å gå til Centralpark, som var barnas faste utelekeområde. Barna ble geleidet over 5th Avenue ved å holde i en løkke i et stort tau. Barnegruppen hadde sin faste utelekeplass i parken som var inngjerdet. Lekeplassen bestod av en flat gress slette, noen benker og noen store trær. De voksne hadde med seg hestetømmer som barna kunne leke med. Barna løp og rullet rundt i gresset. Noen lekte butikk. Det var ingen lekeapparater eller sandkasse der, og få gjenstander de kunne leke med. Men denne kontakten med gress og jord er ofte den eneste bakkekontakten disse barna får. Mange av disse barna bor i trange, fasjonable og luftige leiligheter i 20. og 30. etasje, et sted mellom himmel og jord! Barna ville ha med seg pinner og kongler hjem til barnehagen, men det fikk de ikke lov til: "What lives in the park, belongs to the park!"

Når uteleken var ferdig, gikk vi i "løkke-toget", tilbake til barnehagen hvor nanniene, og foreldrene ventet på barna.

Dette har vært et interessant møte! Vi ser hvor forskjellig vår pedagogikk kan utføres. Selv om vi jobber ut fra felles idealer og ideer. Kanskje er det betryggende at forskjellige land og kulturer også farver vår måte å jobbe på.

Vi kan vel si at i New York blir roen og stillheten pleiet i større grad enn vi er vant til i våre barnehager.

Vi rusler gjennom Central Park tilbake til byen og diskuterer hva steinerpedagogikken egentlig dreier seg om. Dette at vi arbeider på så forskjellige måter, må jo være et viktig tema i våre internasjonale grupper.

Hege Næsheim og Bette Solheim.

Siste utgave av det engelske steinerbarnehagetidsskriftet **Kindling** (issue 20, 2011) er tilegnet småbarnspedagogikk. Bladet anbefales og kan bestilles earlyyearsnews@aol.com

REGNBUE STEINERBARNEHAGE

Ledig stilling som steinerpedagog / førskolelærer

Regnbuen Steinerbarnehage
som ligger på tunet til
Steinerskolen i Asker,
søker steinerpedagog / førskolelærer
i vikariat (svangerskapspermisjon)
fra 1/5 - 2012.

Barnehagen har to avdelinger
med barn 3 - 6 år
og en avdeling for barn 1 - 3 år,
og den ledige stillingen
er på den ene "store" avdelingen.

Søknad sendes:
Regnbuen Steinerbarnehage,
Nesvangen 4,
1394 Nesbru.
Eller pr. e-post:
regnbuen.steiner@barnehage.no

Tlf. 66 98 62 20 eller 45 46 47 90.
Spør etter Mette.

Se også vår web-side:
www.regnbuen.steinerbarnehagene.no

SAMTALER MED BARN

Grete Gulbrandsen

Ofte har jeg undret meg over hvordan samtaler med barn går sine egne veier. Jeg har på forhånd tenkt gjennom hva jeg vil formidle eller finne ut, men så kommer vi helt andre steder. Andre ganger har jeg sittet overfor barn som ikke er så gode i norsk, de har et annet morsmål, eller de er ennå ikke så vant med å samtale. Andre ganger igjen har vi vært dypt inne i noe vesentlig og så har det kommet innspill fra omgivelsene som har veltet det hele.

Ofte kjente jeg også at ordet hvorfor var altfor lett å bruke! Et ord som barn under skolealder slett ikke kan forholde seg til, fordi det krever en evne til refleksjon som de minste barna ikke har.

Flere ganger har jeg også tenkt gjennom dette med å snakke, er det vekkende for intellektet, er det å påføre barna mine perspektiv eller er det godt for barn å vite at jeg vet og vil dem vel? Jeg synes ofte jeg har stått overfor en holdning i vår sammenheng hvor vi ikke ønsker samtale, hvor det er etterligging og sanseopplevelser som er det eneste ene. Tiden er, for meg, nå slik at mange barn opplever mye uvanlig. Foreldre og omgivelser er ikke alltid like oppmerksomme på barnet og utsetter det for uhåndterlige situasjoner. Jeg har stått overfor barn som opplever skilsmisse, overgrep, omsorgssvikt, venner som forsvinner, foreldre som strever psykisk eller voksne som ikke tar dem på alvor. Mange ganger har jeg tenkt at en god voksen i slike sammenhenger må våge å gå inn i barnets situasjon og å ta dem på alvor også i samtalen.

Etter 22.07 ble vi oppfordret til å snakke med barn og utfordret i den vanskelige samtalen.

Jeg lette etter innfallsvinkler og fant flere.

Samtidig dukket et kurs opp i bydelen/ Oslo for å gjøre oss oppmerksomme på et hjelpemiddel i barnesamtaler: Marius Mus, av Merete Holmsen, som er spesialpedagog og Kjell Midthun, som er illustratør.

Marius Mus er et kommunikasjonsverktøy med 34 tegninger som barnet kan se, kjenne seg igjen i og samtale om. Det er kjente, hverdagslige situasjoner. Marius er en liten mus. Musen gjør alle de vanlige tingene, spiser, kler på seg, leker. Han får være med, være alene, slå seg og slikt. Bildene gir ulike innfallsvinkler, men det er barnet som snakker.

Når et bilde settes opp for barnet, kommer det til syne en side med ulike spørsmål som kan være til hjelp i samtalen.

Jeg ser for meg at dette verktøyet ville egne seg for samtaler med små grupper av barn eller en til en. Etter en episode, eller bare som en måte å være litt sammen på, finne en ro, som mange barn i dag strever med å komme inn i. Bildene er varme og åpne, de gir mange muligheter til temaer og åpne svar. De er ikke slik at noe blir riktig eller galt, men stimulerer til samtale, samvær og forståelse. Jeg synes de respekterer barnets ulike perspektiv og åpner opp, mer enn det mange av oss klarer helt alene.

Jeg synes at dette verktøyet er godt, det inspirer og hjelper meg til å finne veien i samtalen.

Det er også et fint verktøy for å kunne registrere hvordan barnet uttrykker seg, ordforråd og tanker rundt ett gitt bilde.

Et tilbakeblikk på:

Høstmarkedet på Rådhusplassen

Et levende mangfold med antroposofi i praksis

Det årlige antroposofiske høstmarkedet som ble arrangert for fjerde år på rad, ble i år holdt lørdag den 17. september på Rådhusplassen.

Samtidig hadde "Matstreif" med "Bondens Marked" sitt arrangement på Rådhusplassen.

Vi som skulle arrangere det antroposofiske markedet var først litt skeptiske til om vi skulle drukne i mengden, når Matstreif gikk av stabelen samtidig. Det viste seg at vi i stedet dro vekslers på hverandre.

Årets Høstmarked ble svært vellykket, solen skinte fra skyfri himmel, og mange mennesker la turen innom både Høstmarkedet og Matstreif.

For barna ble det arrangert hyttebygging, hoppetaulaging, tegneverksted, steking av pinnebrød og minigolf. Mange barnefamilier kom og deltok med liv og lyst.

Av kulturelle innslag var det korsang og felespill.

Det var salg av håndverksprodukter, biodynamiske produkter og antroposofiske bøker.

"Grønn Gourmet" serverte deilig økologisk lunsj, og kafeen ble godt besøkt!

Nytt av året var et lite kjøretøy, som het;

"Green Bean", med en kaffe maskin, som lagde økologisk kaffe. Det var veldig populært, og trakk mange mennesker denne dagen.

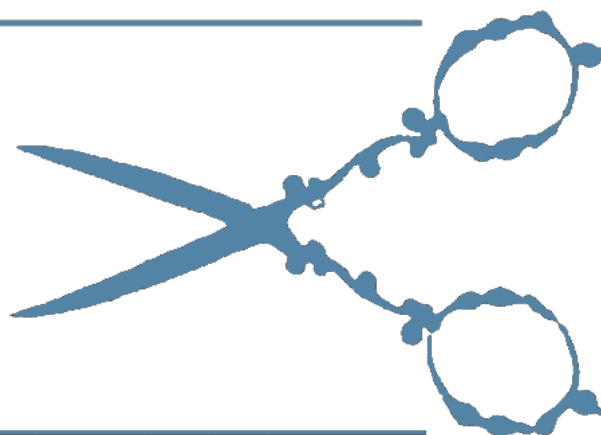
Det var ulike stands som representerte forskjellige antroposofiske virksomheter, slik som; eurytmiskolen, antroposofisk selskap, Camp Hill bevegelsen, og Steinerbarnehafegeforbundet som jeg representerte.

Jeg og min kollega i Solrosen, hadde bygget opp standen med et årstidstablå, med blant annet en kornkvern. Her kunne barna komme å prøve seg i å male korn til mel. Det at det var en aktivitet på standen trakk mange barn. Dette gjorde at vi kom i samtale med mange barnefamilier. Foreldrene ville vite mer om Steinerpedagogikk, og hvor det fantes Steinerbarnehager. Mange forsynte seg med brosjyrene om Steinerpedagogikk, og kjøpte hefter og bøker, og vi hadde mange spennende samtaler og fine menneskemøter!

Både for å vise et ansikt utad, og for å trekke nye mennesker til antroposofiske virksomheter mener jeg dette er et viktig arrangement vi bør fortsette med i fremtiden.

Hege Næsheim

Sakset

SYNLIGGJØRING I NÆRMILJØ

Fra lokalavisen på Nesodden

Hjelp oss å verne om kvaliteten i barnehagene for barnets skyld!

Ved hjelp av de private barnehagene har Norge nådd målet om full barnehagedekning. Nå er ansvaret for de små og deres fremtid lagt i hendene på Norges kommuner.

I spørsmålet om barnets og barndommens fremtid har vi som voksne mennesker et stort ansvar, enten vi er foreldre, pedagoger, barnehageeiere, barnehageadministrasjon eller politikere. Vi må forvalte vårt ansvar med klokhet, kunnskap og bredt samarbeid mellom ulike instanser. Ellers blir det til syvende og sist barnet som blir den skadelidende part i kampen om tilskudd og effektivisering av barnehagesektoren.

Målet for enhver kommune og kommunepolitiker håper og tror jeg er å opprettholde gode barnehager, nok barnehager og mangfold i sektoren, til beste for kommunens minste innbyggere og deres foresatte.

Det som er i ferd med å skje i Norge er at etter rammetilskuddenes inntog i kommunene vil mange barnehager slite med nettopp å opprettholde god kvalitet.

En del barnehager sloss også for sin egen eksistens. Dermed vil full barnehagedekning heller ikke bli opprettholdt. Mange kommuner har kuttet så mye i tilskuddene fra 2010 at mange er i krise. Dette rammer særlig hardt mindre barnehager, slik er det blitt stor for-

skjell fra kommune til kommune hva et barn er verd.

Kvalitet er regjeringens slagord når det gjelder barnehager. Det er kvaliteten til våre barns fremtid som nå står på spill.

I effektiviseringens navn betyr det flere barn pr. voksen, mindre plass til hvert enkelt barn, mindre ressurser til foreldrearbeid, innstramning i vikarbudsjetten, innstramning av midler til faglig oppfølging av ansatte og uforutsigbarhet i driften.

Grunnen til dette er at lønns- og driftskostnader må gå sin gang for å opprettholde driften av en barnehage, og da er det bare det som har med kvalitet å gjøre som man kan spare inn på.

Foreldre stå opp og slåss for barna deres. Slåss for det mest verdifulle dere har i livet deres, nemlig barna. Ikke la dem bli en kasteball i en politisk dragkamp om økonomiske midler. Bruk stemmeretten deres!!!

Dette handler ikke om sutring fra de private barnehagene i Norge, men om harde fakta. Vil kommunene ha nok barnehager, gode barnehager og et mangfold av tilbud til sine innbyggere må politikerne i hver enkelt kommune skaffe seg bred kunnskap om sektoren, som er den største til nå som er blitt rammefinansiert.

Det er solid forskning i dag som viser at den mest økende lidelse hos barn og unge er stress og stressrelaterte tilstander. Disse

barna har et felles trekk og det er:

Mangel på trygghet, forutsigbarhet, oversikt og tilknytning.

Disse fire forholdene er helt vesentlige for å utvikle harmoniske og friske mennesker, og det er dette som er i ferd med å bli tatt fra barna våre i rammefinansieringens navn.

Så kjære politikere:

Dette handler om noe mye større enn økonomi. Det handler om å forvalte våre barns fremtid, så vi ber dere:

Vær i dialog med oss som kjenner barnehagene nært inn på livet!

Ta imot den kunnskap vi har å tilby dere!

Vær våre samarbeidspartnere, så skal vi

være en lojal ressurs som kommunen og kommunens innbyggere vil ha god støtte i og bruk for.

Det er hard jobbing å drive private barnehager og stort utbytte er et ukjent begrep for de fleste av oss. Det som driver oss er som regel engasjement for barn og barndom, pedagogisk kvalitet og gode barnehager for store og små. Vi ønsker å overleve og gi innbyggerne et tilbud vi kan stå inne for og være stolte av. Ønsket er å sikre barn en god og trygg oppvekst.

Så forvalt det rammetilskuddet dere har fått til fremtidens beste. Tenk på barna!

Björg Lobben Røed

Til Formannskapsmøtet

26. august 2011

Barnehager er ifølge Kristin Halvorsen den største sektoren noensinne som rammefinansieres.

Denne sektoren betyr svært mye for svært mange av kommunens innbyggere og deres barn.

Private barnehager har dratt mye av lasset for å nå full barnehagedekning i landet. Private barnehager består av et mangfold av ulike typer barnehager når det gjelder pedagogikk, eierskap og størrelse. De fleste av de private barnehagene starter og drives fordi man ønsker å gi barn et godt barnehagetilbud og god kvalitet på sin hverdag. Det er stort sett engasjement rundt barn som er vår agenda.

De fleste private barnehager tilstreber gode lønns og arbeidsvilkår. De må drives etter Norsk lov om barnehager.

På Nesodden er ca. 50% av alle kommunens barnehagebarn i private barnehager. Dette utgjør en stor gruppe foreldre som igjen er stemmer i Nesodden kommune som ønsker noe for sine barn.

De private barnehagene på Nesodden har gjort et godt stykke arbeid for sine innbyggere. Vi er stort sett ærlige folk som har et mål om å drive gode barnehager med god kvalitet for barn og voksne.

På Skole og oppvekstmøte 23. august ble rammefinansieringen drøftet. Den mangel på kunnskap om den private barnehagesektoren og holdninger til denne som her ble synliggjort, er både skuffende og delvis krenkende.

Det ble ikke nevnt med et ord at disse barnehagene gjør en god jobb, har en god dialog med

kommunens barnehageadministrasjon og ønsker godt samarbeid og kvalitet i barnehagene sine.

Det ble derimot uttrykt skepsis og at det er en sektor som delvis driver dårlig og har til hensikt å få til seg mest mulig penger av kommunen. Det er ikke tilfelle.

Politikerene som satt i dette møtet viste at de hadde svært liten kunnskap om det de skulle vedta. Det får følger for så mange av Nesoddens innbyggere. Dette synes jeg er beklagelig. Jeg ønsker å komme med et forslag til Nesoddens politikere om å ta kontakt med Private barnehagers landsforbund, gjerne med Espen Rokkan som vi har hatt et møte med før, i samarbeid med barnehageadministrasjonen. Private barnehagers landsforbund taler selvfølgelig de private barnehagers sak, men de har bred kompetanse helt ned på detaljnivå om hvordan den enkelte kommune kan forvalte denne store og viktige sektoren på en god måte. Vi er like opptatt av at dette skal løses på mest mulig måte for begge parter som dere er. Dette vil kunne føre til god og bred kunnskap som igjen fører til en god beslutning som Nesoddens innbyggere blir fornøyd med.

Det eneste partiet som på nåværende tidspunkt har vist forståelse, interesse og innsikt i hva det vil si å drive private barnehager er Høyre. Det takker jeg for. Vi i de private barnehagene på Nesodden har et sterkt samarbeid og representerer mange stemmer.

Med vennlig hilsen

Björg Lobben Røed

Aurora steinerbarnehage

Barnehagestevnet på Hurum

mai 2012

*Her er et glimt fra barnehagen. Vi er så heldige å ha langtidsbesøk av to islandske hester. Vala vår allsidig kollega gir mening til det å sko en hest!
Sko Blakken , sko Blakken, med hammer og tang..... hvem kan det best , det kan en klokke, nei det kan en prest.....
Det er helt klart, at hos oss er det Vala som kan aller best!*

Litt om Askeladden Steinerbarnehage.

Det var engang for snart 30 år siden, i de dager, da trenden var at alle skulle flytte på landet å ha et småbruk med katt og kaniner. Årstallet var 1983, stedet var Åsly på Kana, en nedlagt leirskole, som kunne bli en barnehage. Ursula Johanson var første pedagog, hun hadde en bakgrunn som datter og senere gårdskone på den første biodynamiske gården her i Norge. Hun bragte med seg de jordnære kvaliteter, som ernæring og hagebruk. Men også mye sang og fortelling. Det er grunnelementer, som står sterkt i barnehagen hos oss også i dag. I alle år har vi hatt et samboerskap med Hurum Steinerskole som startet 2 år etter barnehagen 1985 med 6 barn. Barnehagens sokkeletasje ble gravet ut til skole. I 1989 hadde vi vokst ut av Åsly lokalene og Hurums ærverdige men slitne aldershjem på Holtebrekk, en sentral

adresse på Hurum med gårds nr. 1., ble lyst ut for salg. Vi fortsatte samboerskapet for å fylle hus. Skolen nede, barnehagen oppe. I alle år drømte vi om en barnehage på bakken. I 2007 ble det en realitet ved hjelp av alle Askeladdens flittige hjelpere. (stor foreldreinnsats og dyktig byggekomite.) Nå har vi ikke samboerskap mer, men lever i et sameie med Steinerskolen. Den har også vokst og flerbrukshallen deres gir oss mulighet til å være verter på et Steinerbarnehagestevne for aller første gang!

Velkommen til stevne i landlige omgivelser.

I mai har Hurum våknet av sin vinterdvale og tredobler sitt innbyggertall. Vinterstid er vi ca. 9.000 og vi er liksom starten på «sørlandet» for byene rundt oss. Vi kan friste med hvite strender, blå fjorder, grønne marker og mørke skoger. Den hvite perlen Holmsbu ved Drammensfjorden, har et hot uteliv og er viden kjent!

Filtvet ved Oslofjorden, har sin mesterkokk Sonja Lie. Der kan man spise under palmene og tro man er i Dubai. Så da så....

Vi er i full gang med forberedelsene og stevnet begynner å ta form. Den 21. oktober hadde vi en planleggingsdag viet til å arbeide med stevnet.

Det å skulle forberede et så stort arrangement er meget spennende og bringer frem resurser vi ikke visste om hos hverandre. Panikken har ikke grepet oss, ennå....

Vi har ennå ganske god tid og syntes vi er i rute, men « du store alpakka» så mange detaljer det er å få på plass!

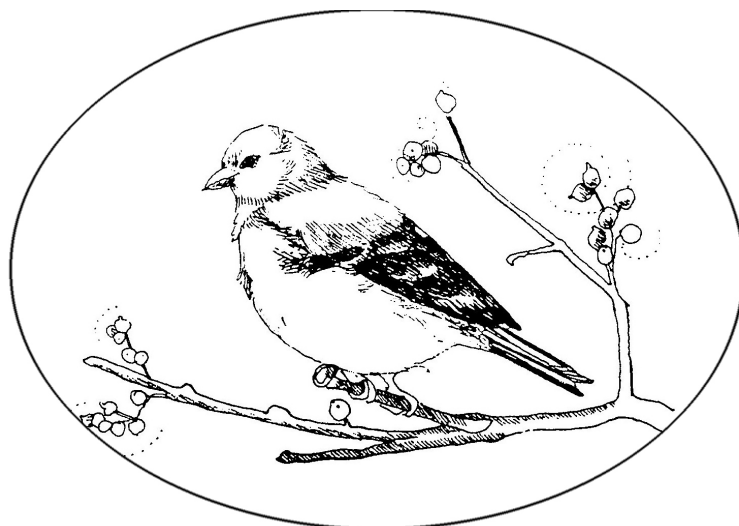
Tittelen på stevnet blir: «Kunsten å leve». Arbeidsgruppene kommer til å speile denne tittelen. Vi har hatt kontakt med mange dyktige mennesker som vil komme til Hurum i mai å inspirere og berike oss. Fortellere fra fjern og nær fra U.S.A. til Telemark. Vi får feiende og

fengende musikk fra Danmark, så ta danseføttene med. En klovn fra Sveits vil hjelpe deg å finne narren i deg selv. Vi maler , spikker og går på kunstutstilling, eller tar oss en meditasjonstur ut i naturen. Stresser av med fotbad eller lærer om mestring av hverdagen. Noe for enhver smak, skulle vi tro.

I januar vil dere få til sendt programmet og « vil du være med , så heng på» og kom hit til Askeladden Steinerbarnehage på Hurumlandet, når kirsebærtrærne står hvitkledte og skogbunnen er dekket av blåveis og hvitveis.

Siden høstferien har dere hatt mulighet til bestille overnatting på bla. vårt maritime spa hotell i Holmsbu/ Holtnes, ca. 20 min. med bil fra barnehagen (se mail til alle barnehager. Si fra om den ikke har kommet frem!).

Beste hilsener fra 18 kolleger på Hurum med ønske om mange fine årstidsfester for dere alle. Vi ses i mai!

Kalender

februar

2-3 Kurs i småbarnspedagogikk
Berle

kurs@rshoyskolen.no

mars

19-20 Kurs i småbarnspedagogikk
Berle

kurs@rshoyskolen.no

april

1-5 Internasjonalt stevne for førskolelærere
"The Descent of the Ego in the growing
Human Being"
Dornach

www.iaswece.org

mai

3-4 Årsmøtet 2012
for Steinerbarnehageforbundet
Hurum

www.steinerbarnehagene.no

4-6 Barnehagestevnet
Hurum

post@askeladdensteinerbarnehage.no

For kurser i Danmark og Sverige:

www.antroposofisk-kalender.dk

www.steinerseminar.dk

www.steiner-seminariet.dk

www.marjattaseminarium.dk

www.steinerhogskolan.se

Foto: Daniel Johannessen

VERDENSSTEVNET FOR LÆRERE OG FØRSKOLELÆRERE I DORNACH

**Verdensstevnet for førskolelærere:
1.-5. april 2012**

**Verdenslærerstevnet for lærere:
9.-14. april 2012**

Samme tema for begge stevner:
Arbeidstittel på norsk: **Jegets inkarnasjon i det oppvoksende mennesket.**

På tysk: **Die Einverleibung des Ichs in den werdenden Menschen.**

På engelsk: **The Descent of the Ego in the growing human being.**

I begynnelsen av første foredrag i "Allmenn menneskekunnskap", av Rudolf Steiner, kan vi lese: "Oppgaven for oppdragelsen innebærer åndelig sett å bringe sjeleånden i samklang med

kroppslegeme eller legemskroppen. De må komme i harmoni med hverandre, må avstemmes til hverandre -.

Denne utfordringen gir oss tema for konferansen 2012.

Fra fødsel og videre oppover i barne- og ungdomsår trenger vi å vite og forstå hvordan vi skal bistå det oppvoksende barnet.

Begrepet Jeg eller Selvet er slik at det hele tiden bør reflekteres over fra ulike synspunkter for å holde tanker/idealene levende og fleksible med hensyn til en steinerpedagogisk metodikk og didaktikk.

Ellen Fjeld Køttker

**Kontaktinformasjon for
steinerbarnehagene
og steinerskolene i Norge fins på
www.steinerskolen.no
www.steinerbarnehagene.no**

B ECONOMIQUE

Returadresse:
Årstidsbrevet,
Birkebeinervegen 18,
2618 Lillehammer.

